

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskerens Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

GRUNDTVIGS HØJSKOLE

FREDERIKSBORG

1975

BEMÆRK
nyt tidspunkt for
elevmødet:
14.-16. maj 1976.

Grundtvigs Højskole Frederiksborg

Grundtvigs
Højskole
Frederiksborg

Udgiver: Foreningen Frederiksborgelever
1975

Redigeret af
KAREN MARGRETHE PRIOR . EMIL PETERSEN
SV. ERIK BJERRE

Udgivet af
FORENINGEN FREDERIKSBORGELEVER

Trykt i
Frederiksborg Amis Avis bogtrykkeri
Eftertryk uden kildeangivelse ikke tilladt

INDHOLD

Fremtidens samfund	7
Noget om roller	15
Lyset	23
Højskolesangbogen	27
En filosofi for hvermand?	32
Gymnastik og gymnastikledere	36
Om arbejdsløshed	39
Skoleåret 1974-75	45
Feriekurser 1975	57
Skolekredsen	63
Foreningen Frederiksborgelever	67
Landsforeningen af højskoleelever ...	69
Meddelelser	71
Elevliste	76

Fugl. Træsnit af Celso Tamapio Malentina.

Fremtidens samfund

Den, der umuliggør en fredelig revolution, nødvendiggør en voldsrevolution (John F. Kennedy).

I løbet af en generation har vi oplevet en velstandsstigning, som langt overgår, hvad vore forfædre kunne drømme om. Men trods disse fremskridt lever vi stadig i en *skæv* verden: der er mange fordelingsproblemer tilbage i de rige lande, og velstandsstigningen er endnu ikke kommet til de fattige lande.

Næsten alle erkender, at den nuværende rovdrift på jordens ressourcer og den tiltagende forurening ikke kan fortsætte; men der er stor uenighed om, hvordan vi skal løse problemerne. Trods fortsat skævhed i fordelingen må vi sige, at vi i vor del af verden har nået en så høj materiel levestandard, at vi nu for alvor har mulighed for at drøfte, hvilke mål vi har for os selv og for samfundet. De glade tressere er forbi. Vi er i de usikre halvfjerdser med energikrise og arbejdsløshed. Hvordan bliver de næste ti-år? Kan vi, hårdt presset af kriserne, nå til enighed om at skabe et samfund, der lægger større vægt på livskvaliteter end på økonomisk vækst?

Perspektivplaner

I Danmark har vi fået to perspektivplaner. PP2 dækker tidsrummet 1970-85, og den siger klart, at formålet har været at klarlægge muligheder og vilkår for, at velstandsstigningen kan fortsætte. PP2 nævner dog også, at der er en voksende forståelse for, at materiel velstand kun er én af forudsætningerne for menneskelig trivsel og velfærd. Det nævnes endvidere, at nogle kredse tvivler på det ønskelige i at forcere den økonomiske udvikling, og at der er mennesker, som erklærer, at de vil »stå af ræset!«

Hovedformålet med PP2 var at beskrive den økonomiske udvikling frem til 1985, altså et meget begrænset åremål. Det er derfor rimeligt at hævde, at vi har brug for en *virkelig* perspektivplan.

Samfundet er ved at blive kvalt i kortsigtede løsninger. Nogle hævder, at de kortsigtede planer er den eneste mulige realpolitik, og de afviser virkelige perspektivplaner som urealistiske og siger om fortalere for det lange perspektiv, at disse mennesker står med begge ben solidt plantet - i den blå luft.

At beskæftige sig seriøst med det lange perspektiv turde dog i høj grad være realpolitik på det nuværende stadium i menneskehedens udvikling.

Rumskib Jorden

Vor stadig større beherskelse af naturen hører til de stolteste kapitler i menneskets historie. Videnskaben og teknologien er gået fra sejr til sejr, og i den rige verden har vi mere mad og bedre boliger end nogen tidligere generation. Men hovmod står for fald. Føler vi os kun som naturens overmænd, ikke som en del af naturen, kan vi hurtigt ødelægge vort eget livsgrundlag. Vor velstand bygger især på anvendelse af naturskabt energi, tæmmet af den menneskelige kløgt. Og det kan kort og godt fastslås, at vor begrænsede jord indeholder begrænsede ressourcer.

Derfor kan den nuværende befolknings- og velstandsekspllosion ikke fortsætte. Det er i denne sammenhæng ikke nødvendigt at udregne stigninger baseret på den nuværende vækst et hundrede år frem i tiden, da disse tal kun har teoretisk interesse. Griber vi ikke selv regulerende ind, vil krige, hungersnød og epidemier (som i tidligere tider) afbryde væksten, længe inden der er gået 100 år.

Dommedagsprofeti eller blåøjet optimisme

Der findes to yderstandpunkter vedrørende Rumskib Jordens fremtidsmuligheder. Pessimisterne hævder, at jorden går sin snarlige undergang i møde på grund af råstofmangel, fødevarekrise, befolkningsekspllosion og forurening.

Træsnit af Virgilio Bermeo Chuinta

I modsætning til denne dommedagsprofeti anerkender de blåøjede optimister kun overgangsvanskeligheder. Nye problemer giver nye løsninger, siger de. Der har altså tidligere været dystre forudsigelser om knaphed på fødevarer og råstoffer; men forudsigelserne har slået fejl, fordi ny teknik og nye ressourcer har kuldkastet de oprindelige beregninger.

Udviklingen vil rimeligvis komme til at forløbe et eller andet sted mellem de to yderstandpunkter. En ærlig vurdering af de foreliggende omstændigheder vil imidlertid fremme en nytænkning. Blot at lade stå til, er dødsens farligt. At søge at lede udviklingen vil altid være ønskeligt, også selv om mængder af billig og ikke forurenende energi skulle blive fundet!

Jeg er ikke forfærdet ved tanken om atomenergi, men er på den anden side ikke overbevist om, at de nuværende kontrolforanstaltninger er tilstrækkelige, og der bør givetvis forskes langt mere end hidtil i alternative energiformer. En debattør har spøgende sagt: Hvis ESSO havde ejet vinden og GULF solen, så havde vi i dag udnyttet dem som energikilder.

Vurderinger og prioriteringer afhænger af mange forskellige forhold, og en af de vigtigste faktorer er vor grundholdning til tilværelsen. Jeg vil omtale to holdninger af særlig betydning for vurderingen af fremtidens samfund:

- Vi er blevet rige, men ikke lykkeligere. - Vor rigdom hviler på et skrøbeligt grundlag, fordi et flertal af menneskeheden lever i fattigdom, og fordi verdens ressourcer er begrænsede.

Menneskelige problemer

Det er ikke længere rimeligt, at økonomisk vækst sker på bekostning af de menneskelige faktorer (om det nogensinde har været rimeligt, kan diskuteres). Den kraftige økonomiske vækst har haft en række utilsigtede virkninger. Nutidens pulveriserende liv har medført pille- og alkoholmisbrug, narkoproblemer, selvmord, stress og vantrivsel i vidt forskellige former. Mange mennesker nedslides alt for hurtigt. Forandringer indtræffer i et stigende tempo, så vi har svært ved at følge med. Dette vil kunne føre til »fremtids-chok«.

Jeg husker mange lovsange over menneskets forbløffende

tilpasningsevne; men tilpasningsevne kan også være en farlig egenskab. En af de interessanteste kommentarer til den diskussion, der i år har været om nul-vækst og udvikling, hed: Vil vi tilpasse os til døde? En maskine bryder sammen, hvis den ikke bliver passet. Et menneske kan overleve at blive brugt forkert i årevis; det kan vænne sig så meget til træthed, rygsmertes, stress m.v., at det glemmer, hvad velvære er, så mennesket tilpasser sig til døde.

I arbejdslivet lider nogle under overstimulering, andre af understimulering. - Chefen lider ofte under overstimulering, fordi han hele tiden skal være oppe på mærkerne for blot at følge nogenlunde med. Det er en logisk følge af teknologiens voldsomme udvikling, og resultatet er overbelastning, som betyder for tidlig nedslidning.

Manden på gulvet lider af understimulering. Arbejdet er ensformigt og kedeligt, byder ikke på udfordringer. Det er fundamentalt forkert, hvis arbejde bliver noget ubehageligt, der blot skal overstås, og vi kan ikke trøste os med, selv om mange har gjort det, at nok er samlebandsarbejdet kedeligt, men den forøgede fritid skaber balance i den menneskelige udfoldelse. Nye social-psykologiske undersøgelser har nemlig vist, at jo mindre et menneske stimuleres i sit arbejde, jo mindre aktivt er det også i sin fritid. Er dette tilfældet, må vi for alvor overveje nye arbejds- og produktionsformer, da ingen kan være interesseret i at fremme passivitet og isolering.

Det kan kort og godt fastslås, at vi må tage mere hensyn til mennesker end til maskiner.

Vi ved nu, at stadig økonomisk vækst og forøget materiel levestandard ikke skaber færre menneskelige problemer: vi er blevet rige, men ikke lykkeligere.

Ny økonomisk verdensorden

Energikrisen med stærkt stigende oliepriser fra 1973 har medført betalingsbalanceunderskud, større inflation og medvirket til arbejdsløshed.

Set i det store perspektiv er det måske heldigt, at oliekrise kom så relativt tidligt. Den belærte os om, at den vestlige

verdens overherredømme er på retur. Vi gør klogt i så tidligt som muligt at omstille os til en ny økonomisk verdensorden. Dette føles af mange i den rige verden som noget smerteligt. Men set med historiens øjne er det en naturlig udvikling, at den tredie verden med fasthed søger at tilkæmpe sig ligestilling i forhandlinger med de gamle magtcentre i Europa og Nordamerika.

Vi ved, at de høje oliepriser gennemgående har ramt u-landene hårdere end i-landene; men dette til trods har u-landene støttet de olieproducerende lande. U-landene har følt det som en retfærdighedshandling, da mange af dem har lidt under en hårdhændet vestlig handelspolitik, og de er nu blevet inspireret til at forsøge lignende skridt med hensyn til andre råvarer. Over 80% af u-landenes samlede eksport består af råvarer; men hovedparten af varegrupperne har ikke samme vitale betydning som olien, og u-landene må derfor bruge en anden strategi end de af dem, som nyder godt af de forhøjede oliepriser.

Et flertal af FN's medlemmer vedtog i 1974 et »Charter om staternes økonomiske rettigheder og pligter«. Denne erklæring fastslår, at u-landenes eksportpriser skal stige i samme takt som priserne på industrilandenes færdigvarer m.v. Ved mange af de internationale konferencer, som FN i de senere år har afholdt, har det været et gennemgående træk, at u-landene først og fremmest har krævet - uafhængigt af konferencens emne - en mere retfærdig verdensorden. Dette var også tilfældet på kvindekongressen i Mexico i sommeren 1975.

De rige lande er i en mere alvorlig overgangsperiode, end de fleste mennesker hidtil har villet erkende. Endnu er u-landenes reelle magt kun svag; men tiden arbejder for en ændret magtbalance. U-landene vil i fremtiden med stadig større sikkerhed og vægt fremsætte deres krav om en ny økonomisk og politisk verdensorden. - Vor rigdom hviler på et skrøbeligt grundlag, når et flertal af menneskeheden lever i fattigdom.

Samtidig med denne erkendelse må vi lære at forstå, at vor rigdom er afhængig af en stadig større udnyttelse af verdens ressourcer, hvoraf de fleste kun findes i begrænsede mængder.

Balanceret udvikling

Vi har hidtil med flid talt om faren ved befolkningsekspllosionen i de fattige lande. Nu svarer u-landene: jeres velstandsekspllosion tærer mindst lige så meget på verdens begrænsede ressourcer. Meget tyder på, at der ikke vil være mad, energi, frisk luft og vand nok til, at u-landene nogen sinde kan komme op på vort luksusforbrug. Er dette rigtigt, kan vi ikke fortsætte vor økonomiske vækst, som om intet er hændt - heller ikke, selv om en ny økonomisk verdensorden ikke skulle tvinge os til at reducere vore fordringer.

Flere har argumenteret for nulvækst i de rige lande, så de fattige lande kunne få en større andel af verdens ressourcer. Jeg tror, løsningen ligger ikke i nul-vækst, men i en mere balanceret udvikling.

U-landene må nødvendigvis have langt større vækst end nu, hvis den skæve udvikling skal rettes op. I-landene (industrilandene) kan ikke uden videre indføre nul-vækst, uden det får katastrofale følger for beskæftigelsen og for verdenshandelen. U-landene behøver også i-landene som aktive handelspartnere, men på et mere retfærdigt grundlag end hidtil.

Vi må indstille os på et lavere væksttempo og på en mere balanceret og organisk udvikling.

Jeg kender ingen mennesker, som ikke er irriteret over det urimelige spild, vi oplever i kaste-bort-alderen. Mængder af tryksager, der ulæste glider i papirkurven; indpakninger, der er alt for gode til at blive smidt væk, men ud skal de - ellers bliver pladsen i lejligheden for trang; maskiner og installationer, der må kasseres, fordi det ikke kan betale sig at reparere dem o.s.v.

Forureningsbekæmpelsen støttes af stadig flere mennesker, og mange har stor sympati for genbrug og beklager, at det hidtil ikke har været muligt i større målestok at få genbrug gjort rentabelt. Vi må dog ikke glemme, at både genbrug og bekæmpelse af forurening kræver energi - og energi er et kostbart råstof, bl.a. fordi det ikke kan genanvendes. På denne baggrund er det logisk at udvikle en industri, der forurener mindst muligt, og som fremstiller varer uden indbygget forældelse.

En almindelig indvending mod sådanne tanker er, at udviklin-

Fremtidens samfund

gen må gå sin gang, og at vi ikke har mulighed for at ændre den. Men en sådan skæbnetro på *udviklingen* som et overordnet begreb er et dårligt udgangspunkt for de ændringer, som nødvendigvis må finde sted, hvis vor skæve jord skal rettes op. Vi bør derfor så hurtigt som muligt se den ny situation i øjnene, da kun en åben erkendelse kan give os en rimelig god chance for at påvirke udviklingen. Adlai Stevenson sagde engang om den menneskelige træghed overfor at forstå nye forhold: »*Mennesket ser ikke skriften på væggen, før det står med ryggen mod væggen*«!

Hvis dine planer gælder hundrede år.

Disse betragtninger har den omfattende overskrift »Fremtidens samfund« for at understrege sammenhængen i udviklingen. Meningen har ikke været at forsøge på at skildre fremtidens samfund, men at pege på nogle af de store problemer, der trænger sig på: de løsninger, vi vælger nu, kommer til at bestemme fremtiden.

Behovet for et mere menneskeværdigt samfund er åbenbart. Vi har brug for at ændre vore holdninger og for at lægge langsigtede planer. Det kan i denne sammenhæng være nyttigt at citere et kinesisk digt, som er mere end 2500 år gammelt:

Hvis dine planer gælder ét år,
skal du så korn.
Hvis de gælder ti år,
skal du plante et træ.
Hvis de gælder hundrede år,
skal du undervise menneskene.

Sår du korn én gang,
høster du én gang.
Planter du et træ,
høster du ti gange.
Underviser du menneskene,
høster du hundrede gange.

Sv. Erik Bjerre

NOGET OM ROLLER

Rolleleg

Fra dreng af har jeg haft lyst til komedie. Vi lavede dukketeater. Mine brødre førte figurerne, mens jeg som den ældste læste rollerne. Senere lavede vi af gamle tæpper og med rester af tapetruller et »rigtigt« teater oppe på loftet og optrådte med mange roller for vore forældre og hvem vi ellers kunne lokke til mod 10 øre i entré. Siden som voksen kom jeg med i amatørskuespil, og hver gang var det en svir - mindre måske for tilskuerne, men i hvert fald for én selv.

Roller i skolen

Engang blev der sat et kraftigt minus ved skuespilleriet. Jeg læste Otto Møllers bog »Til Alvor i Skole og Folkeliv«. I den angriber han det lektie-uvæsen, som for kun få år siden huserede i børneskolen. Otto Møller mener, at lektiearbejdet i høj grad undergraver den opdragelse af barnet til sandfærdighed, som må være et overordnet mål for både hjem og skole. Han skriver:

»... til at *fortælle* hører der lige saa vel *Øren* at fortælle for som *Mund* at fortælle med; man kan umuligt fortælle noget hjerteligt og sandt til en *Væg*, men man maa have aabne og lyttende *Øren* for sig. Nu véd et Barn med lidt Forstand meget godt, at *Læreren er kun en Væg* at genfortælle for, thi han véd det meget bedre end Barnet, har jo selv fortalt det først ... Hos *Læreren* finder *Barnet* derfor ganske naturligt de daarligste *Øren* at fortælle for.« Derfor er der »intet Sted, der for *Børnene* er vanskeligere at fortælle paa end netop *Skolen*, thi hvad der forlanges af dem, naar de over for *Læreren* skal genfortælle, hvad de har hørt, det er: de skal *opføre en Komedie, give en Rolle*«. Otto Møller mener, han har gjort den erfaring, at »det som oftest er de *ærligste* *Børn*, der har de mindste *Gaver* i den *Retning*.« Og »*Børnenes Undseelse* for at optræde i *Skolen* som *Fortællere* er en god *Ting*, som man skal betænke sig to *Gange* paa at befri dem fra, fordi det

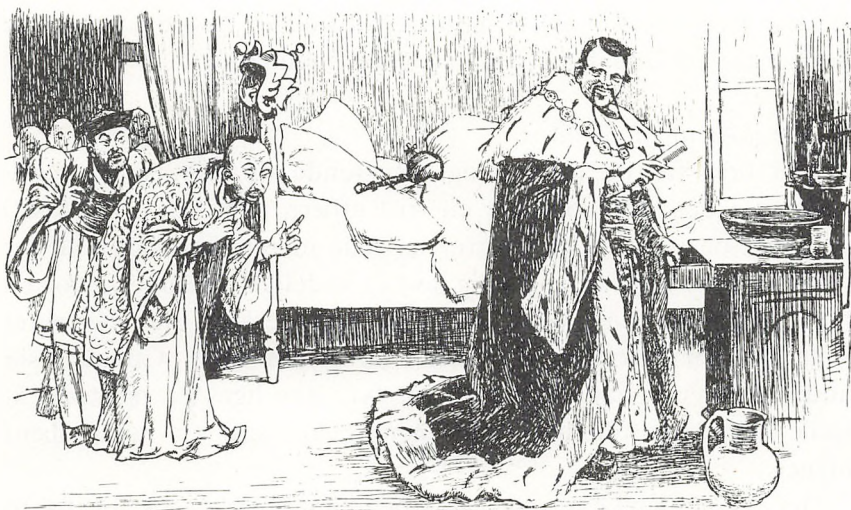
i Skolelivet ligesom i Livet i det hele taget kommer an paa, at der er Sandhed i Tingene og saa lidt som muligt af *Forestilling.*«

Roller og systemer

Trods Otto Møllers alvorsord har jeg alligevel lyst til at påtage mig en rolle - bl.a. ved vore skuespiloplæsninger på højskolen. Jeg har også lyst til at instruere andre i deres roller. Men det kan selvfølgelig ikke være meningen, at man til daglig skal gå og spille komedie. Der kan heller ikke være mening i, at de etablerede systemer får lov til at forvandle mennesker til rollehavere, til personer, der indtager skiftende holdninger i relation til de vekslende tilstande i tiden og samfundet.

Alligevel bliver den opfattelse tit gjort gældende, at de fleste i vid udstrækning er præget af en mængde roller, som de skal udføre i hverdagen. Der tales og skrives i én uendelighed om kønsroller, om forældres og børns roller i hjemmet, om vore erhvervsroller - rollerne som leder, som funktionær, som arbejder o.s.v. Man peger på, at nogen af os har mange roller at skulle klare næsten på samme tid. En kvinde kan have roller, siger man, som husmoder, som kone, som datter, som bestyrelsesmedlem i en forening, som menigt medlem i en anden, som ansat i en virksomhed og som kunde i en anden. o.s.v. Det understreges også, at udførelsen af de forskellige roller afhænger af, om man er mand eller kvinde, ung eller ældre etc.

Mange forestiller sig, at man intellektuelt og objektivt kan ordne alle forhold og udpege de roller, enhver skal tage vare på. Vi har jo opbygget store systemer: stater og organisationer med deres rollehavende administratorer, embedsmænd, tjenestemænd og funktionærer. Og de udleverer med stor opfindsomhed »rollehefter« til os: personkort, sygesikringskort, skattekort, ID-kort, kørekort, valgkort m.m. De ønsker, at vi skaffer os prøver og points og certifikater og eksamenspapirer og en masse kursusbeviser. Og efterhånden databehandler de hele vort liv. Vores risiko i dag er, at vi komplet lader os bestemme af det, der antages at være netop vores rolle i systemerne - i familiesystemet, uddannelsessystemet, organisationssystemet, det sociale

Tjenerne kom ind for at se til deres døde Kejser; — jo, der stod de, og Kejseren sagde: „God Morgen!“

system, i statens hele magtsystem. Vores risiko er - med andre ord - at den enkeltes personlighed splittes i fragmenter - i roller-, og at vi alene betragtes og bedømmes i henseende til dem.

Roller til at forstå

Jeg ved godt, at det at påtage sig et eller andet som en rolle i nogle tilfælde kan tjene som en slags rimelig beskyttelse af ens person.

Når præsten kostumerer sig i messehagelen foran alteret, er det, for at hans private person kan træde i baggrunden og kirkegængernes opmærksomhed rette sig mod ordene alene. Soldatens og politibetjentens uniform har samme funktion; det drejer sig ikke om dem, men om den sag, de tjener.

Det forholder sig også ofte sådan, at de første gange man er i færd med noget nyt, som man endnu ikke rigtigt magter, må man beskytte sig ved at »spille med«. Jo mindre man evner at engagere sig i et eller andet hverv, jo mere rolleagtig må ens situation blive.

Det må vel endvidere være tilladt, at man f.eks. »spiller kavalier« eller optræder som hjælper og klog rådgiver en tid lang, uden at man derfor et øjeblik slipper bevidstheden om, at sådan

er man egentlig slet ikke, men at det kun er noget påtaget, en nødvendig rolle af hensyn til et andet menneske.

Roller ikke til at forstå

Ser vi bort fra de nævnte og tilsvarende tilfælde, så er rollevæsenet i det store og hele en trist affære. Det låser alle fast i systemer og vaner. Det spærrer levende mennesker inde i alt for faste former. Jeg har for nylig læst et kedeligt eksempel, hvor en højt uddannet, ung neger af hvide kammerater blev betragtet som én, der nærmest var faldet ud af sin rolle. Gennem sin uddannelse var han blevet til en fyr, der ligesom nægtede at spille den ham tilmålte rolle, nemlig at være en naiv, ulærd nigger.

Det er væmmeligt, når rollebegrebet binder os til forud fastlagte, falske mønstre. Væmmeligt er det f.eks., at en arbejder anses for bedst i produktionen, hvis han kan holde sin private tilværelse absolut adskilt fra fabrikken og blot indtage sin plads som en del af maskineriet ved samlebåndet. Sådan opløses jo et menneske helt i dets erhvervs- og produktionsrolle og dets fritids- og eventuelle familierolle. Derfor er det godt at vide, at spørgsmålene om arbejdsmiljø og ØD-ordning nu efterhånden er kommet i fokus mellem industriarbejderne. Ved bøndernes overgang til selveje forsvandt opfattelsen af dem som dovne, drukne og uduelige. Hvad med at give arbejderne ejendomsret i god overensstemmelse med alle 1789-ideer.

Vi havde for kort tid siden på højskolen et par tema-dage om Kina. Man gør sig jo mange tanker om Mao's rige. Den pluralisme, vi værdsætter, er meget begrænset. Ensrettetheden - eller mere positivt udtrykt: målrettetheden - er stor. Og hvorfor så ofte fortie, at mange tusinder, som i 1949 var på den forkerte side af plankeværket, endnu holdes isolerede. Men det er i hvert fald tiltalende, at uhildethed mellem alle er noget, man i Kina stræber efter. Det betyder, at man stiler mod at nedbryde alle de meningsløse roller. Ved praktiske indgreb vil man ophæve skellet mellem bønder og arbejdere, mellem studerende unge og kropsarbejdende unge, i det hele taget mellem de samfundsmedlemmer, der takler tingene teoretisk, og dem, som pukler

Noget om roller

praktisk. Man sætter direkte ind med retning mod det, Grundtvig kaldte »det stænderløse samfund«, et folk, hvor der er »lige værdighed i borg og hytte«.

Rolle-uvæsenet er dog navnlig forkasteligt, fordi det - som allerede Otto Møller sagde for 100 år siden - let kan føre til, at usandfærdighed breder sig. I nutiden har det moderne kvindeoprørs brud med den traditionelle rolle-fordeling mellem mænd og kvinder været en særdeles tiltalende begivenhed. Trist er det blot, at oprøret knap var startet, før rolle-magerne var på spil med deres løgne: Aha, sådan og sådan er altså en rødstrømpe! Skønt vi må vide, at de kvinder indbyrdes naturligvis er lige så forskellige som mennesker i en enhver anden gruppe.

Roller på virkelighedens prøve

For nogle af dem, der skriver og taler om rolle-emnet, er den menneskelige personlighed stort set ikke meget andet end et sammensat fænomen af forskellige rollesystemer. Mange teoretikere hævder, at vi alle og altid spiller roller over for hinanden - i vore daglige omgangsformer, i ægteskaberne, på arbejdspladserne, i selskabslivet, hos lægen, i skolen, i kirken o.s.v.

Hvis det er tilfældet, må det være let at udpege en af årsagerne til mange sammenbrud og til megen skjult og åbenlys fortvivlelse. Hvis teoretikeren har ret, må mennesker jo leve i en uafbrudt og til sidst uudholdelig spænding mellem rolle og virkelighed. Men det forholder sig ikke sådan. Vi ved f.eks., at det hører kvindekønnet til i nogle måneder at bære barnet og siden føde det. Her nedværdiger man virkelig kvinderne ved at tale om deres »moderrolle«. Man forstår måske teoretikerens tankegang. Men det er jo ikke komediespil. Det er ingen rolle. Det er liv og virkelighed, som for en tid lægger beslag på hele hendes person.

At bestemme menneskers liv som et evigt skiftende rollespil, er det samme som at gøre alting til en forestilling. Muligvis kan man for en tid lave historier og spille en rolle for ikke at såre en anden. Men en skønne dag må forstillingen høre op. Forestillingen er forbi. Tæppet falder. Man træder ud af rollen. Sandheden kommer frem i lyset. Og man oplever, at i samme

øjeblik rollen opgives, bliver livet virkeligt. Friheden er vundet. Personen har fundet sig selv og sin ære. Sådan gik det Nora. Den pæne sagfører Helmer holdt hende fjernt skilt fra sit grove arbejdsfelt og gjorde hende til et dukkebarn i et dukkehus. Et vanvittigt rollespil, som gudskelov brød sammen.

Hvor gik Nora hen, da hun gik ud? Spørgsmålet er underordnet. Det afgørende er, at hun sagde stop til at spille med mere. Dette stop - uanset konsekvenserne - må i mange situationer være væsentligt for os alle. Det må være et mål for enhver: at nå frem til at leve med så få roller som muligt. Med andre ord: at nå frem til igen som et barn at kunne glæde sig helt umiddelbart. Høre fuglene kvidre som børnene hører dem. Elske et andet menneske åbent og ærligt som et barn omfavner sin mor. Være uforbeholdent åbenhjertig som barnet i al dets rørende intimitet i hjemmet over for mor eller far eller dem begge. Det er simpelthen et personligt liv, det hele drejer sig om i en tid, hvor systemerne sætter deres klemme på os alle.

Roller og samfund

Man kender til splittethed på en mængde områder - mellem religion og hverdag, mellem kærlighed og seksualitet, mellem en arbejders indsats og hans ukendskab til produktets lødighed, mellem forureningen og ønsket om miljøbeskyttelse, mellem rationalismen, effektivitetsjaget og materialismen, der præger vort samfund på den ene side, og på den anden side alles håb om et mere menneskevenligt samfund o.s.v.

Når der så ofte tales om vore roller nu om stunder, må grunden dertil sikkert navnlig søges i sidstnævnte forhold. Alting rationaliseres - for forrentningens skyld og uden smålige islæt af menneskelige hensyn. Alting specialiseres - for effektivitetens og konkurrencens skyld. Alting gennemorganiseres - for at udbygge nogle materielle vilkår.

Men selv om det er forklarligt, at staten i den kommende tid i øget mål må forsøge at fordele arbejdet og opgaverne mellem os, gælder det dog om for den enkelte at være sig selv. Det gælder ikke vores tilstedeværelse i systemet, men det gælder selve vores tilværelse. Det vigtigste er ikke at tilpasse sig

Noget om roller

forholdene, som de nu engang nødvendigvis må arrangeres til enhver tid, men det gælder om, at man midt i verden, som *den* nu engang er, *kan* og *tør* være til som den *man* er.

Rollerne og den enkelte

Hvordan samfundstilstanden end er, skal vi vælge selv. Og vi skal vælge os selv, vores egen person, så fuldt ud som den enkelte nu engang magter det. Man skal ikke begynde med at forespørge om sin rolle, altså lede efter »en plads i tilværelsen«. Det er menneskers klage, at de ikke kan finde deres *rette* plads. Den melodi er velkendt. Folks bestandige udsagn er jo, at de ønsker at finde deres plads ikke blot i arbejdslivet, men også i et fællesskab med andre. Men den plads er ikke til - sådan forstået, at der gives ikke en plads i tilværelsen, som man har *krav* på at få anvist. Den eksisterer ikke. Talen om ens *rette* plads turde være en floksel.

Hvad vi bør gøre? Vi skal med al vor evne og energi vælge friheden. D.v.s. afvise systemernes rollefordeling og acceptere det personlige valgs muligheder.

Valget kalder: Vil du? Vil du? Vil du? Denne kalden bliver ved med at lyde: Vil du? Vil du? Vil du med mig ud i marken gå? Da skal man beslutsomt svare: Ja, jeg kommer! Nu kommer jeg!

Man må selv stå bag ved noget. Det dur ikke altid at følge andres planer. Påtager man sig kun de roller, som systemerne anviser, kommer man til at gå rundt som en levende død. En følelse af intethed og tomhed fylder os til fortvivlelse. Den tilstand er menneskets værste sygdom. Søren Kierkegaard kaldte den *angst*. Karl Marx talte om *fremmedgørelse*. Ungareren Georg Lukaés om *tingsliggørelse*. Tyskeren Max Weber gav den af den tekniske udvikling betingede *rationalisering* hele skylden. Amerikaneren Herbert Marcuse har taget alle disse gamle tanker frem i nutiden under stor lydhørhed, navnlig fra ungdommen.

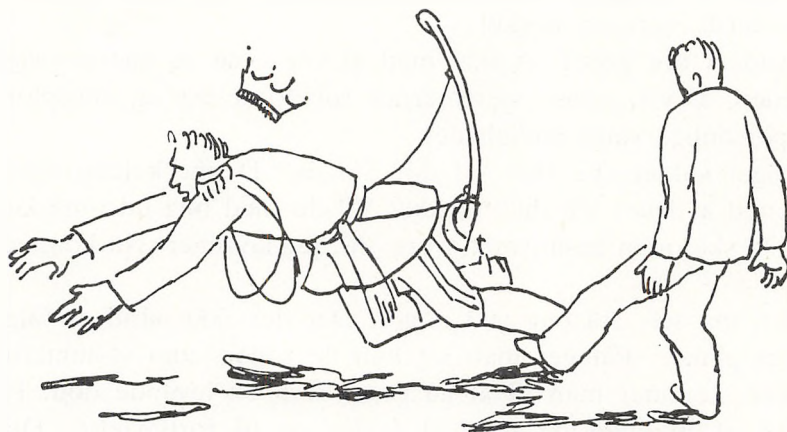
Man må sørge for at blive klar over, hvad det er for en form for samfundsudvikling, der har indfanget mennesker, har angrebet den enkeltes frihed og integritet og udstukket som vores rolle at være et middel for, en biting i det herskende samfundssystem.

Noget om roller

Til slut

Der er meget mere at sige om emnet. Ikke mindst om de fem nævnte skribenters tanker på det område, som her er trukket frem. Det skal kun tilføjes, at for højskolen som en »skole for livet« må det være en vigtig sag både at forklare samfundet og at konsolidere personligheden hos dem, der søger til den. Kort sagt, at styrke den enkelte, så »rollerne« flyttes ned på den yderst beskedne plads, der måske tilkommer dem.

S. Haugstrup Jensen

LYSET

Rutebilen giver sig god tid i aften, gør nidkært afstikkere ad så mange sideveje som muligt. Den fremmede aner efterhånden ikke, hvor i verden han er. Snakken er døet hen i bilen; man døser i varmen. Men piloten oppe på førersædet er da i live. Det glimter rødt fra hans cigarstump. Alle i gode hænder. - Nu tager han farten af og standser op, og en kone kanter sig med et nyvågent farvel ned ad trinene og ud. Et øjeblik ses hun i fyldig silhuet mod en lysende firkant i huset, så er hun inde i hjemmets lys og varme, og døren lukker sig bag hende. Vi lister videre. - Jo. Vist kan der endnu være mørkt i Danmark! Men man har det naturligtvis i sin magt at overvinde også vintermørket, hvis man vil. Se nu bare stationsbyen, hvor den spiller med musklerne i anledning af julen! - Hovedgaden er pyntet med guirlander og juletræ, der spejler sig i gadekæret. I aften er hele stadsen tilsyneladende kun til glæde for et par forfrosne drenge på stejlede knallerter foran »Kontanten«s butiksvinduer.

Sandelig kan man skaffe lys - og man kan også lade være. Sidder der ikke i et værelse ovenpå i et af de rødstens den unge kvindelige logerende og har - som eneste belysning - de håndstøbte tændt og ellers granduft i stuen, og venter på sin ven? Var det folkevognen dernede? - Lyder det snart beroligende ved foden af trappen: »Hej, du! Det er mig.«?

Vor duvende ark sluges igen af mørket. Billygterne rammer sorte ladeporte og hvide gavle. Ude til siderne rager granbakkerne drageryg op i horisontens lyse bræmme.

Om han vil standse ved skolen? - Det er nu. Og minsandten: i det julepyntede klasselokale, hvor aftenskolen holder til, sidder tæt med folk, der er kommet vel i hus ude fra det mørke land og ser ud helt, som de plejer ved dagens lys. Efter kaffen slukkes lyset undtagen bordets røde kerter, og Luciaoptoget kommer syngende ind. Det er piger fra skolen, og glade mødre følger børnene med øjnene. Luciabrudens mor lader - uden held - som om hun aldrig har sét barnet før.

Vi behersker lyset, leger med det, mere eller mindre beregnende. Men hvordan må det ikke have været i gamle dage? - Da de tavse generationer af bønder og almuesfolk fra byen fik mæle gennem digterne, fortalte de om et land, hvor mørket herskede store dele af året.

Malerne *Ring* og *Syberg* skildrede det samme. Men de skulle jo bruge lys til deres kunst. Så med dem træder man indenfor i stuen, hvor lampen samler familie og tjenestefolk, vandkæmmede og adstadige, om det dampende fad. Gennem de små ruder falder lyset i lange firkanter ud over gårdspladsens stenpikning.

Kun ved særlige lejligheder var der lys huset igennem. Vejfarende forstod da, at der var gilde, eller at sygdom eller barsel havde sat den daglige rytme i stå.

Johannes V. Jensen bruger et godt udtryk om mørket i »de enorme nætter« i hans barndoms Himmerland. Han kalder det »den store adskiller«. Tæt lukkede det sig om husene; derude groede angsten. Mørke og angst er et og det samme, siger han. Det rummer alt det umulige, som strider mod vort blod.

Sådan nærmer det sig den døende *Jens Højby* i *Thøger Larsens* digt:

*Himlen mod ruderne klemmer
sin duggede drømmehinde.
Så langsomt alverden glemmer
Jens Højby i mørket inde.*

Langsomt, uden skånsel, virker adskilleren. Afstanden øges: til dem derude, han hører arbejde med le og rive, til hans egen ungdom og glæde og drømme.

I købstadens smøger havde man år efter år, aften efter aften i vægterens sang hørt det sagt med rene ord:

*Når mørket jorden blinder,
og dagen tager af,
den tid os da påminder
om dødens mørke grav.*

Men lyset kæmpede bravt. - På bordets planker bredte skæret sig kummerligt fra stagen. Videre ud, da en skønne dag lampen tændtes. Dirrede hvidt i den bare skærm i loftet. Forundret stod man omkring bordet, og nogle af dem, som tænkte ud over

øjeblikket, så i al denne herlighed varsel om en ny tid, da også angsten og dens dæmoner i sindets mørkeside måtte få trange kår. Ville da ikke lys og mørke - som sindbillede - være tomt og dødt?

Den yngste af de danske forfattere, der har oplevet og skildret lys og mørke som en sindets og den ydre verdens realitet, er *Martin A. Hansen*. I novellen »Martsnat« trænger lyset ud over forårsvåde marker fra huset, hvor faderen ligger lig.

Ved kisten kæmper lysene forgæves mod forgængeligheden. Og det gør sønnens tanker også. Han véd det, som han står der: at finde bevis mod død og udslettelse er håbløst. Men han véd på samme tid, at »et sted i nattens indre bliver sent til tidligt«. Og han i kisten vidste det, havde erfaret det et liv igennem som bonde.

Nu er det sent. Tankerne går trætte i ring, mens man sidder i rutebilen tilbage til byen igen efter en hyggelig aften i lys og varme blandt venlige mennesker. Bilen vil hjem nu, og det ser ud til, at den kender vejen bedre end før. - »Lyset, der skinner i mørket« - er det forsinket billedtale? Et smukt hylster om ingenting?

Herude på marken, ved Jørlunde, lå engang en valgmenighedskirke. Måske kan man mod horisonten skimte de høje træer, der næsten skjulte den.

Jeg besøgte stedet, noget før man måtte rive kirken ned. Den lå øde hen. Mange gode og kærlige tanker har kredset om sådan et hus. Men nu var alt i forfald. Malingen skallet af træværket, teglstenene prydet med grønne lavornamenter.

Alterbilledet blev siden ophængt på sidevæggen i kirken her ved højskolen. I husker det måske fra de senere år. Det er malet af *Niels Skovgaard*. Jeg var dengang taget ud for at se det, fordi det altså skulle flyttes.

Vejret var fugtigt og koldt med en rigdom af farvenuancer i alt det grå og brune. Jeg kom til at tænke på *Henrik Pontoppidans* landsbyskildringer netop her fra egnen. Nøglen lånte jeg i nærheden. Den virkede, som den skulle. - Inde i rummet var overraskende mørkt, og strømmen var afbrudt, så hvis jeg ville se billedet, måtte jeg rive en tændstik. Til jeg naturligvis fandt på at tænde alterlysene, der stod her endnu. Til nød så jeg da: julenat - englene forkynder den store glæde for markens hyrder.

Den himmelske skare kommer med stærkt lys i følge. Det tager helt luven fra det lille tamme bål, som hyrderne har mellem sig på jorden. De sidder presset af mørke fra alle sider. - Farverne i billedet er lidt grelle, bevægelsen i billedet enkel og stor. Og det er meget godt: for selv efter at alterlysene er pustet ud igen, lyser den gule kjortel på ham til højre, og man ser hans udstrakte arme. Hyrderne studser virkelig, de forfærdes.

Det er måske meget godt at se dét øjeblik skildret. Det, som fulgte, har man set oftere: hyrderne, der har fundet vej til stalden og hylder kongebarnet - og nu forstår. Nogle få af jordens anonyme fattige som vidner til det historiske øjeblik, da mørket veg. - Så vidt er det ikke kommet her, kun til det øjeblik, da de hører budskabet, får at vide, hvem der kommer i mørket og gennembryder det. - »Det er mig.«

En adskillelse er helet for bestandig.

Men englene, de himmelske skabninger, som ellers skulle træde klarest frem, klædt i lys, dem ser man først rigtigt, når man tænder lysene på alteret.

Emil Petersen

Notat fra "undersøgelserne" d. 4/2-1926.

Højskolesangbogen

Som elev på Frederiksborg fik man den første dag stukket en højskolesangbog i hånden. Den blå bog blev en god ven, som var med til alle timerne - bortset fra gymnastiktimerne, men også her blev der sunget.

I vinterens løb blev man dus med sangbogen. Ja, det var endda sådan, at mange af sangene kunne man udenad. Man kendte også sangenes numre, så det var tit unødvendigt at åbne bogen.

Der var vist noget om, at sangene i afsnittet »Hjem og skole«, samt »Folkeliv og modersmål« var forbeholdt foredragstimerne sammen med de historiske sange. I disse timer kunne det hændes, at de unge landmænd med en smule rislen ned ad ryggen sang »Internationale«, men ellers var det sange som »Den trænger ud til hvert et sted« og »Vi fik ej under tidernes tryk«, der var mest i vælten. Ja, og så selvfølgelig den liberale »Foragtet af de store, men elsket af de små«.

Når man sådan har levet sig sammen med en sangbog, at den er blevet til »sangbogen«, kan det føles urimeligt, at denne bog pludselig foreligger i en ny udgave. Der melder sig straks et praktisk problem: Man skal lære et nyt sæt numre. Men dertil kommer det væsentligste: Sange, man holder af, er gledet ud, og nye, ukendte sange er kommet til. Man mobiliserer en fornærmelse: At de dog kan finde på at ændre noget så centralt i ens tilværelse som Højskolesangbogen!

I almindelighed tager det tid at vænne sig til det nye, men da sangbogens 13. udgave kom i 1939, viste det sig, at nogle af de nytilkomne sange blev særlig afholdt i de følgende år: »Ingen har guldtårer fældet«, »Kærlighed til fædrelandet«, »Det store hav, som ompspænder jorden«, »Danmark i tusind år«, »For en fremmed barsk og fattigt«, »Du danske sommer, jeg elsker dig«. Mange af jer vil huske alsangen i efteråret 1940, så sangbogsudvalget havde på en næsten visionær måde fornemmet

noget om disse sanges »brugsrelevans«. Med undtagelse af »Det store hav« står disse sange også i den nye 16. udgave, men de bruges ikke så meget i dag.

Højskolesangbogen er ikke nogen årsunge - 1. udgave kom såmænd i 1894, og indtil 1922 var der faktisk to højskolesangbøger. Den nuværende sangbogs vignet med skjaldene har ikke været med fra starten. Det samme gælder motto-sangen: »Du, som våger over barnelivet«, som nu er gået ud.

Der har altid stået blæst om nye udgaver af sangbogen, men heri ligger nok også, at det for mange mennesker har været en ganske særlig bog - ikke bare en tilfældig udgivelse.

Med sammenlægningen af de to bøger i 1922 kom en af de største ændringer af den folkelige sangbog. Da skete der en stor udveksling af melodierne, og det blev komponister som Aagaard, Laub, Carl Nielsen og Oluf Ring, som blev hovedbidragyderne. Indtil da brugte man tit nogle kendte melodier, som passede til versrytmen. Eksempelvis havde man indtil da brugt menuetten af Elverhøj til »Den trænger ud til hvert et sted«. Her fik man nu en melodi af Aagaard. Carl Niensens melodi til »Vi fik ej under tidernes tryk« afløste en ældre svensk melodi. Denne ændring var af stor betydning for den folkelige sang, men den mødte alligevel stor modstand blandt gamle højskoleelever. Der gik en halv snes år, inden man havde vænnet sig til de nye melodier.

For et år siden udkom 16. udgave, som omgående blev udsat for den forventede kritik af mennesker, der havde været på højskole for 20, 30 eller 40 år siden. Poul Engberg (tidl. Snoghøj) farer så hårdt ud, at han kalder det en Højskolesangbog uden højskole. Han mener, at den nye sangbog forråder ungdommen, og at de tre halvgamle udvalgsmedlemmers ideer allerede nu er forældede i en tid, hvor der sker et folkeligt opbrud. Poul Engberg får følgeskab af redaktør Arne G. Larsen, der skriver om »Folkehøjskolens halve sangbog«. Han ser muligheden af, at der netop fra den unge generation af højskolelærere kunne komme en reaktion over for den drastiske nedskæring af folkelige sange i Højskolesangbogen.

Tidl. forstander Jens Marinus Jensen, som efterhånden må betegnes som en af de ældre i højskoleverdenen, skriver: »- den

**„DET VAR DE DANSKE
SKJALDE, DER SANG“**

Disse tre anmeldere beskæftiger sig hovedsagelig med de sange, som er gledet ud, og giver ikke nogen vurdering af de næste 100 nye sange, som er kommet med. Det gør derimod Hans Holmberg i Berlingske Tidende, professor Søren Sørensen, Århus, samt Finn Brandt-Pedersen, Kolding.

Disse sange, men han mener også, at de findes i sangbogen i dag. En sang kan en tid være mindre brugt, men så kommer dens tid igen, når situationen påny gør den aktuel. Som eksempel nævnes: »Vi fik ej under tidernes tryk et bøjet mod, en ludende ryg«. »Er den utidssvarende i dag, kan den blive tidssvarende i morgen. Den er født ud af en tid med vilje til arbejde og indsats, en tid, der grundlagde folkehøjskolen, skabte andelsbevægelsen og hedens opdyrkning. Kan denne indsats-vilje ikke fremelskes igen, mørkner det endnu mere forude. I folkehøjskolens sangbog bør de hostrupske højskolesange ikke sælges til fordel for et par middelalderviser og et par engelsk-sprogede sange.«

Søren Sørensen nævner dog også nogle sange, som han gerne havde set bibeholdt, og han slutter med følgende: »Denne mangel på holdning og enhed i det nye stof skal ikke bebrejdes redaktørerne, for de har principielt ikke kunnet gøre det anderledes end at vælge subjektivt i en tid, hvor det subjektive og individuelle i vise og sang har opløst det gamle aktive

er et kildeskrift til folkehøjskolens historie. De forskellige udgaver op gennem tiderne har afspejlet skiftende strømninger og holdninger inden for højskolebevægelsen. Det gælder også denne gang. »Sig mig, hvad du synger, så skal jeg sige dig, hvem du er«. Jens Marinus Jensen har en ganske grundig gennemgang af de udeladte sange, og han udtrykker betænkelighed ved nogle af udeladelserne. Dels gør han opmærksom på, at de ældre vil savne

beskæftiger sig med de gamle sange.

fællesskab. Det nye stof afspejler således nok højskolens muligheder i dag, men unægtelig også dens vitale problemer.«

hvad du angår.

Finn Brandt-Pedersen går et skridt videre, idet han kommer ind på spørgsmålet om det danske folks situation: »Dette er mindre en anmeldelse af den folkelige sangbog, mere en anmeldelse af det folk, som sangbogen redigeres til. Folkelighedens situation er hårdt trængt i dag, kriseram som alt andet. Måske skal vi igennem hårde tider, med fronterne trukket skarpere op, end vi plejer at bryde os om. Det skal vi ikke beklage, hvis det er nødvendigt for at komme ud af et dødvande. Men meget vil være vundet, hvis uenigheden og ufredeligheden ikke udspringer af frustration og aggression, men af langsigtet målsætning, konstruktivt og visionært. - Kan og vil højskolerne formulere en sådan målsætning? - Af sangbogsudvalget er det ikke rimeligt at forlange det. Som landet ligger, er Folkehøjskolens Sangbog, 16. udgave, et konsekvent arbejde fra sangbogsudvalgets side. Den er, på godt og ondt, den bedste og den mest tidssvarende folkelige sangbog, vi har.«

Frimenighedspræst Niels Thomsen, Ryslinge, har i Friskolebladet en af de grundigste vurderinger af den nye udgave. Han konstaterer lidenskabsløst, at de stærkt nationale og skandinaviske sange af Ploug er gået ud. Derimod er han mere betænkelig ved, at så mange sange af Hostrup og Bjørnson ikke længere findes i bogen. Han finder her nogle sange, som mere jævnt og ægte taler om folket, som var det et fællesskab: »Vi fik ej under tidernes tryk«, »Der, hvor vi stred og sang«, »Jeg vil værge mit land«. Fra den sidste savner han særlig linierne »Hvad du evner kast af i de nærmeste krav« og »Her er sommersonok, her er sædejord nok, bare vi, bare vi have kærlighed nok« - hvordan får vi det nu sagt? ?

Vedrørende de sange, som er blevet, gør Niels Thomsen opmærksom på, at det med Blicher, Aakjær og Johs. V. Jensen i særdeleshed er sange om natur og årstider og hjemstavn - eller med visepræg. Disse sange er mindre forpligtende, og linien

synes at være, at man er gået nogle trin ned ad stigen for at sikre sig jordforbindelsen. Men registreringen af, at vi ikke mere kan synge om folk og fædreland, er dog samtidig udtryk for, at vi er blevet fattigere på fællesskab.

I spørgsmålet om de nye sange i bogen bemærker Niels Thomsen, at de har en umiddelbarhedskvalitet, men at de samtidig er enkeltmandssange eller sange for de tilfældige fællesskaber. Folkelig sang i betydningen folkeligt fællesskab er det ikke. Men han siger derefter, at Højskolesangbogen ikke kan give udtryk for eet fællesskab, for det findes ikke.

I sidste del af artiklen går han videre med disse overvejelser: »Det er blevet meget svært at tale om folkelighed. Ordet er blevet for stort. Hvad man førhen kunne sige uden at krølle tæer, klinger nu hult. - - - Det kan ikke nytte at synge sange, som der ikke er genklang for i den almindelige danske virkelighed. - - - Man kan ikke mane et holdbart fællesskab frem ved at synge om det. Samfundets splidagtighed kan ikke synges bort. Der må et mere slidsomt arbejde til, og indtil man har overvundet forskellighederne, bliver man nødt til at se dem i øjnene. - - - På den måde bliver Højskolesangbogen ikke et udtryk for et fællesskab, men kommer til at genspejle en splittelse. Men noget nyttigt er der nu i det. At de forskellige - begrænsede - fællesskabers sange står sammen, kan bidrage til, at man lærer at forstå andre fællesskaber indefra. Det kan blive en inspiration til at overbygge kløfterne.«

— — —

Men I skal nu alligevel købe den nye sangbog. I vil opdage, at der stadig står nogle af de bedste sange, I kender. Og I skal gå på opdagelse blandt de nye sange. Måske kan de være med til at give jer større forståelse af den tid, I lever i.

De nye elever her på skolen har allesammen den nye bog - og de er glade for at bruge den.

Bent Jakobsen

En filosofi for hvermand?

Al filosofi er naturligvis for hvermand. (Altså alle, for nu ikke at blive misforstået). Ligesom biologi, fysik og så videre er det. Man skal vel snarere forstå spørgsmålet sådan: Er det lykkedes at fremstille en filosofisk tanke/skole så letfatteligt populært, at den enkelte ikke alene har forstået den, men også har draget nytte af den?

Svaret må desværre blive negativt. Det man tør håbe, er at man har været med til at sætte noget i gang. Populær fremstilling af et stof kan være nyttig som almen orientering, men det kan aldrig blive andet end overfladisk, dog i heldigste fald igangsættende.

Der hersker stor forvirring om hvad filosofi egentlig er. Selv filosofferne er ikke enige. Det nærmeste man kan komme frem til er nok følgende: Hvad filosofi er, er et filosofisk spørgsmål. Og det svar bliver man jo ikke meget klogere af.

Vi kan overfladisk sige, at filosofi (eller at filosofere) er at stille spørgsmål. Af enhver art. Eller enklere: Filosofi er problemløsninger. Men allerede dette er problemfyldt. Og dog kan det at stille spørgsmål (at blotlægge problemer) være nok til at løse dem.

Når vi definerer filosofi så løst som vi har gjort her, bliver det klart at alle mennesker er filosoffer. Og det er da også undertegnedes mening. Filosofi er lig med tænkning. Og det er vel ikke så dumt endda.

Hvorfor tænker man?(Et filosofisk spørgsmål!) Er det ikke tit et problem, der skal løses? En ung pige der tænker på (drømmer om) sin forlovede f. eks.? Skal nu det være filosofi?? Tja, hvorfor ikke?

Det er nyttigt og sundt så tidligt som muligt at behandle problemet ægteskab fra alle hjørner og synsvinkler. Også de romantiske. Også de banale.

Filosofien som sådan kommer ingen af os uden om . . .

En filosofi for hvermand?

Men filosofi som sådan bliver af mange forstået som noget man *tror på*. En slags livsanskuelse. Eller moral. Karl Marx var filosof, og det deraf afledte marxisme, opfattes af mange som *en filosofi*. Altså noget man tror på eller lader være. Men marxismen er en *lære*, der som grundsynspunkt har, at det er samfundsforholdene (økonomien) der skaber menneskene til det de er. Og da vi selv (menneskene) har skabt samfundet, kan vi også ændre det således, at dets påvirkninger bliver positive. I følge Marx til et kommunistisk samfund.

Mennesket skaber samfundet / samfundet skaber mennesket. Lader det sig gøre at undersøge dette i praksis - hvilket er en videnskabelig opgave - ja, så er det ikke noget man tror på længere. Man ved! Derimod bliver det et filosofisk spørgsmål hvorvidt netop kommunismen skulle være den bedste løsning på samfundsproblemerne.

Platon siger i sin bog »Staten«, at intet vil lykkes i et samfund, før enten kejserne bliver filosoffer, eller filosoferne bliver kejsere. Det kan man naturligvis grine af. Men sagen er, at Platon faktisk har ret! Og her hører det til, at man af hensyn til anderledes tænkende siger: Det mener i hvert fald jeg.

Vi har i vort samfund et sandt virvar af discipliner og fag og retninger og opfattelser, som hver for sig arbejder intenst inden for deres felt, men som ikke aner hvad de andre fag drejer sig om. Vi har økonomer og politikere, psykologer og kunstnere, sociologer og forretningsfolk, idrætsfolk og gartnere - og hvad ved jeg. Hos enkelte - få - af dem kan man måske finde en smule forståelse for at det er nødvendigt at se samfundslivet (menneskelivet!) i et større perspektiv, end kun at betragte det inden for sit eget fags grænser. Men det almindeligste er, at de forskellige fagfolk ikke aner hvad de andre fag er til for, ja, om de overhovedet har nogen nytte.

Vi mangler en videnskab, ellert hvad man nu vil kalde det, der kan koordinere alle disse fag og give dem et menneskeligt ansigt. Det vil sige at give alle fag et overordnet mål for forskningen. Og dette mål må efter min mening naturligvis være *mennesket*. Og det mener altså Platon at filosofien ikke alene kan, men også gør. Og deri har han ret. Der findes ikke det problem, der ikke

er et emne for filosofien. Intet fag, ingen menneskelige relationer, intet kunstnerisk udtryk, ingen religiøs overvejelse, ingen politisk overbevisning, eller psykologiske, biologiske, sociologiske problemer er filosofien fremmed. Her er et område inden for de humanistiske forskninger som koordinerer dem alle, nemlig filosofien. Men filosofien blander sig naturligvis ikke i det enkelte fags videnskabelige forskning. Den er interesseret i resultaterne på godt og ondt.

Så problematisk som samfundet er i dag er filosofien mere nødvendig end nogensinde. Vi er forvirrede, siges der. Jamen, er der noget mærkværdigt i det? Vi er splittede og opdelt i uhyggelig grad. Det ene øjeblik får vi at vide, at hvis vi ikke investerer i industrien, så vil Dybbøl Mølle gå konkurs, så i det næste øjeblik siges der af en anden ekspert, at vi må bremse den tekniske og industrielle udvikling før den løber helt løbsk. Og det uhyggelige i det hele er, at de har ret begge to! Så tosset har vi skabt os problemerne at det er ligegyldigt hvad vi gør. Det ender tilsyneladende alligevel galt.

Hvis Karl Marx har ret i sin tese om at det grundlæggende indhold i et menneskes liv er dets arbejde, så bliver i hvert fald jeg hed om ørerne. I dette øjeblik går der 140.000 mennesker uden arbejde i Danmark. Jeg beder dig venligst at lade være at tænke på tallet. Det er enkelte individer det drejer sig om. Altså et menneske ganget med 140.000. Og disses liv er indholdsløst - hvis Marx har ret.

Og hvad værre er: man må se i øjnene at der simpelthen ikke er arbejde til alle. Man mener arbejdsledigheden vil stige år for år. Den tekniske, industrielle udvikling går i rivende hast frem imod at overtage alt menneskeligt arbejde.

Jamen, vil vi det? Økonomen synes vel ideen er god, blot der kommer orden i finanserne. Psykologen er rædselsslagen og siger det slår mennesket ihjel. Men hvad siger vi, de tavse, de menige i samfundet? Ingenting. Og dog er det os der skal betale regningerne for de enkelte eksperters uhyggelige fejlgreb. Det er in at være politisk bevidst i dag. Sådant har det ikke altid været. Da jeg gik på højskole, blæste vi politikken en lang marsch.

Vi havde set hvad den førte til. Nej vi interesserede os for

En filosofi for hvermand?

kunst og litteratur så det battede. Haln Koch var fortvivlet fordi han havde indset, at ingen menneskelig aktivitet måtte være en anden fremmed. Det gjaldt ikke at blive politisk bevidst. Det gjaldt om at blive bevidst *som menneske*. Og det indbefatter alle aktiviteter. Og så politik.

Fra børneskolen af underviser vi børn i at blive forvirrede. Her skal vi have regning og der fysik. Snart skal vi have timer i dansk og snart i engelsk. Nu undervises der i kemi og nu i formning. Og så gymnastik, naturligvis. Jeg mindes fra min egen bette skoletid, at jeg i virkeligheden ikke anede hvorfor jeg gik der. Hvorfor skulle jeg lære alt dette? Ærlig talt, jeg ved det faktisk ikke endnu. Der er så mange meninger.

Og når ungerne begynder at blive lidt tænksomme, bliver de pæset frem af deres forældre så de kan få en god eksamen, for ellers kan de ikke klare sig. Og det er yderst forståeligt. I et ulve-samfund, hvor devisen »den enes død er en andens brød« er en uhyggelig realitet. Er det underligt, at vi er forvirrede? Vi ved jo ikke hvad det hele skal til. Vi er i dyb tvivl om de mest grundlæggende ting i vores tilværelse. Men det snakker man ikke sådan om . . . Og så har vi jo - hm - kirken.

Hvordan skal vi få alle disse flagrende ender til at blive et smukt billede på et sundt samfund?

En filosofi for hvermand? Jo, det kunne man tænke sig! Men hvad skal vi putte i den?

Fritz Norlan

Om gymnastik og gymnastikledere

Min egen interesse for bevægelse har tidligere begrænset sig til håndbold (for lidt talent, for megen brutalitet mellem pigerne) og cykling (bilen blev alligevel mere behagelig).

Efter afslutningen af seminariet var trangen til at undervise i folkeskolen minimal. Den eneste udvej var DHL (Danmarks Højskole for Legemsøvelser), et 1-årigt kursus for folkeskolelærere, rummende så godt som alt inden for bevægelsesområdet. Min kunnen var under det acceptable, så det blev et strengt år, hvor jeg fik hoppet, løbet, sprunget, svømmet o.s.v. som aldrig tidligere i mit liv. Jeg fik imidlertid lært så meget, at jeg turde tage jobbet som lærer for delingsførerne (= gymnastiklederne) i 1971.

Formålet med undervisningen er at give de unge så megen baggrund, at de kan påtage sig ledelsen af et hold i en frivillig organisation. Der er i år 8 timer til rådighed om ugen; én teoritime og ellers opdeling i emner: Jazzøvelser, store redskaber, små redskaber (kølle, tamburin, bold, tøndebånd), børnegymnastik, undervisningsopgaver.

Undervisningen tilbydes både piger og drenge. Der kræves ingen særlige gymnastiske evner. Ved kursets afslutning gives der en kort udtalelse om udbyttet og vurdering af opgaver.

Hvorfor overlader vi ikke gymnastiklederuddannelsen til idrætshøjskolerne, som har meget bedre faciliteter og mange flere timer til rådighed?

(1) I vort højt specialiserede samfund finder jeg det overordentlig vigtigt at vise unge mennesker alsidighed. Her på højskolen kombineres gymnastikken i høj grad med andre udtryksformer og andre oplevelser.

(2) Da det alligevel ikke er muligt at færdiguddanne gymnastikledere på 4 måneder, kan jeg i højere grad tilrettelægge og tilbyde undervisningen som forberedelse til videre uddannelse (f.eks. børnepædagoger og terapeuter.) Det er umådelig værdi-

Om gymnastik

fuldt, at eleverne gennem undervisningsopgaver sættes i lærerens situation, og erfarer betydningen af forberedelsesarbejdet.

(3) På grund af elevernes forskellige forudsætninger og interesser giver det en større spændvidde og udfordring for undervisningen. De mange timers samvær, hvor den sproglige kommunikation er reduceret, og hvor vi mødes i yderst forskellige bevægelsessituationer, giver mange umiddelbare og dejlige oplevelser.

Hvilke bevægelsesaktiviteter tilbyder vi de øvrige elever?

Den obligatoriske gymnastikundervisning er afskaffet, og i stedet er der 2 frivillige, ugentlige timer med fællesgymnastik (d.v.s. både for piger og drenge).

Ellers kan man i fritiden spille volley-ball (m. træning ved en lærer), bordtennis og badminton. Gymnastiksalen har i virkeligheden en meget høj udnyttelsesgrad.

Problemet er imidlertid (nøjagtig som i det almindelige pulveriserende liv), at det er en forholdsvis lille procentdel, der ses i aktivitet. I almindelighed er det mennesker, der i forvejen har en stærk naturlig trang til det bevægelsesmæssige, oftest kombineret med talent for de forskellige sportsgrene.

Hvordan får vi engageret endnu flere i aktiviteterne?

(1) Gymnastikken bør have større anerkendelse.

Jeg kalder det snobberi, når mennesker mener, at hjernearbejde er finere end kropsligt arbejde. Vi er alle skabt med vidt forskellige forudsætninger, og hvem kan vurdere, om oplevelsen gennem sanser og krop er rigere end den intellektuelt prægede?

Nedvurderingen af gymnastiklærerne burde være et overstået stadium, sådan at faget kan placeres på lige fod med andre. (Gymnastikfolkene bør så tilsvarende slippe noget af ensidigheden!)

(2) Bedre kendskab. Fornyelse.

Når TV præsenterer sport, får mange det indtryk, at bevægelse kræver konkurrencementalitet, daglig træning og talent. Konkurrencesporten kan vi ikke undvære; men det er ikke nødvendigt at arbejde på dens betingelser.

Gymnastik behøver ikke *kun* at være kopier af lederens bevægelser. »Kreativ dans« er f.eks. et nyt område med mange spændende muligheder. Det kræver desværre et stort forarbejde

med voksne, fordi de er meget hæmmede og frygtelig angstelige for at udtrykke sig kropsligt.

Men der ligger nu stadig uopdyrkede områder! Tænk på de perspektiver, der bliver konsekvensen af en total nedbrydning af den traditionelle opdeling i mands- og kvindegymnastik. - Eller tænk på samarbejdsmulighederne med andre bevægelsesområder. På et kursus i efteråret så jeg ballet omformet og bearbejdet til undervisning på DHL.

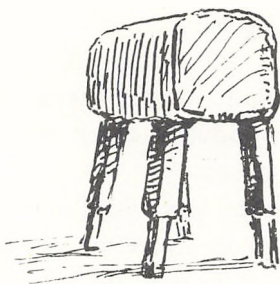
(3) Større oplysningsarbejde om sammenhæng mellem det psykiske og fysiske. Vor krop er skabt til bevægelse. Derfor kan videnskaben efterhånden påvise, at menneskets dårlige psykiske tilstand i vort tekniske samfund giver fysiske følger (mavesår, migræne o.s.v.) , og at en dårlig kondition forstærker og ligefrem medvirker til kropslige forstyrrelser (kredsløbet, ryggen).

Et af velfærdssamfundets problemer (= overvægtige mennesker) kunne i bogstaveligste forstand reduceres og i høj grad forebygges, hvis flere forstod betydningen af motionering.

Naturligvis kan disse problemer ikke løses ved, at man først griber ind, når symptomerne er til stede; men det bliver en helt anden diskussion om samfundets målsætning og midler.

Jeg håber, at der må rejses en seriøs debat om gymnastikkens placering og anvendelighed, uden at den bliver moraliserende eller hysterisk overdrevet. Herefter skulle det gerne give håndgribelige resultater, så at langt flere mennesker oplevede glæden ved at bevæge sig, lærte deres krop at kende og at udtrykke sig mere gennem den; forstod at reagere på kroppens signaler, inden det blev for sent.

Kirsten Jensen

Om arbejdsløshed

Hver torsdag aften offentliggøres ledighedsprocenten - et tal, der stort set har været stigende gennem de sidste to år, og som næppe vil ændre sig særlig meget i de kommende år. Trods denne dystre forudsigtelse virker arbejdsløshedsprocenten ikke længere chokerende: »Vi har lært at leve med den«, siger man. Men er det rigtigt? Og hvad indebærer det i givet fald?

De officielle ledighedstal beregnes af Arbejdsdirektoratet og angiver det antal fuldtidsforsikrede medlemmer af de statsanerkendte arbejdsløsheds-kasser, der har fået udbetalt understøttelse (max. 160 kr. pr. dag) på opførelsesdagen (altid en onsdag). Hvis vi vil sammenligne Danmarks arbejdsløshedsprocent med udlandets, skal vi foretage en anden beregning, nemlig sætte de ledige i forhold til samtlige danske lønmodtagere. Det drejer sig om ca. 2 millioner mennesker, hvoraf kun halvdelen er arbejdsløshedsforsikrede. Ved den omregning bliver vores ledighedsprocent omtrent halveret.

Der findes jo også ledige blandt de mange lønmodtagere, som ikke modtager arbejdsløshedsunderstøttelse. Selv om den ledighed naturligt nok aldrig har haft arbejderbevægelsens store interesse, er den nok værd at se nærmere på. I den senere tid har man derfor offentliggjort et ugentligt tal for ledige ikke-forsikrede, som er tilmeldt Arbejdsformidlingskontorerne - men det udgør næppe hele restledigheden. I begge grupper: forsikrede som ikke-forsikrede findes der, hvad man kalder en skjult ledighed.

I den første gruppe, de forsikrede, findes den skjulte ledighed især blandt:

- a) deltidsforsikrede (personer med deltidsarbejde),
- b) nye medlemmer (i de første 6 måneder af medlemskabet af en A-kasse bliver man ikke talt med, selv om man er ledig.),

- c) »selvforskyldt ledige« (personer, der selv siger op),
- d) langtidsledige (personer, der indenfor de sidste tre år ikke har opnået at være i arbejde i 26 uger, regnes heller ikke med, da de ikke er understøttelsesberettigede mere),
- e) ledige, der glemmer at melde sig på et AF-kontor straks ved ledighedens start,
- f) nogle, som »ikke er til rådighed for arbejdsmarkedet« p.g.a. sygdom, beruselse o.lign.

Men andre faktorer har også indflydelse på arbejdsløshedstallet, omend i modsat retning. De der går på:

- g) »nedsat tid« (virksomheder, der kun arbejder f.eks. tirsdag-onsdag-torsdag) eller
- h) »på fordeling« (hvilket vil sige, at et hold arbejder mandag-tirsdag-onsdag og et andet onsdag-torsdag-fredag).

Arbejderne betragtes kun som ledige på de dage, hvor de ikke kan møde på virksomheden, og de vil normalt kunne modtage arbejdsløshedsunderstøttelse. På den måde opnår en del personer at have deltidsjob uden at gå forholdsmæssigt ned i løn, eller - sagt på en anden måde - der ydes et indirekte »statstilskud« til virksomhederne, så de trods konjunkturerne kan beholde en kreds af gode medarbejdere.

I den anden gruppe, de ca. 1 million lønmodtagere, der ikke er arbejdsløshedsforsikrede, befinder sig bl.a. mennesker, som reelt er sikret mod at blive fyret. Det drejer sig om de offentligt ansatte, som i dag udgør 520.000 eller 26 pct. af samtlige lønmodtagere. De senere års politiske debat om de offentligt ansatte har på baggrund af det øgede personaleforbrug drejet sig om normeringer, (det fastsatte antal af offentlige stillinger i kommune, amt, stat og koncessioneret virksomhed). Vi har set eksempler på sparebestræbelser på personaleområdet, f.eks. gennem rationaliseringer (DSB, P&T) og afskedigelser (Forsvaret 1973, daginstitutionerne 1975).

Men i gruppen ikke-forsikrede befinder sig også nogle af de

Om arbejdsløshed

såkaldte marginalgrupper, f.eks. ældre medarbejdere eller personer, der ikke har fast tilhør til arbejdslivet, og som derfor er særligt udsatte og ofte bliver afskediget under en lavkonjunktur.

Tre af disse marginalgrupper vil jeg omtale nærmere:

- a. selvstændige næringsdrivende,
- b. gifte kvinder og enlige kvindelige forsørgere og
- c. unge.

I gruppen med små selvstændige skal nævnes: landmænd, fiskere, småhandlende og håndværksmestre, der i den nuværende situation ikke har mulighed for at skifte erhverv, da der råder arbejdsløshed på de områder, hvor de i bedre tider naturligt kunne få lønarbejde, f.eks. i bygge- og anlægssektoren el. på HK-området. De må derfor prøve at drive deres »urentable« foretagende videre på et eksistensminimum, indtil de bukkes under økonomisk eller psykisk og må have hjælp fra social- eller sundhedsvæsenet. De registreres stadig som »selvstændige« selv om de reelt er bukket under, men vil først være »afvandrede«, den dag konjunkturerne for alvor vender. En del i denne gruppe (f.eks. husmændene) har gennem 60-erne opretholdt livet som lønmodtagere, og »virksomheden« blev så passet i fritiden, enten det var et mindre landbrug, et autoværksted i udhuset el. lign. Den skjulte »ledighed«, der er i denne gruppe, minder meget om forholdene for kvinderne på arbejdsmarkedet. Hundredevis af de kvinder, der under højkonjunkturerne ikke blev knyttet tilstrækkeligt fast til arbejdsmarkedet, kan nu ikke få arbejde, selv om de af personlige grunde ønsker det og af økonomiske grunde behøver det. Disse kvinder vil sjældent opsøge Arbejdsformidlingen og vil derfor aldrig blive talt med som ledige. De vil på forhånd opgive, vel vidende at deres chancer for at få arbejde er meget små. Og da jobbet som hjemmearbejdende husmor jo ikke ligger disse personer helt fjernt endnu, er det »naturligt«, at vi i dag finder nogle travlt optagede »ledige« indenfor hjemmets fire vægge, beskæftiget med bl.a. vinproduktion, brødbagning, beklædningsfremstilling og børnepasning, funktioner, der tidligere var overladt til andre erhvervsgrupper. Blandt de »ikke-forsikrede« ved man nok mest om ledigheden blandt unge. Både landsomfattende materiale og lokale undersø-

Ved du at - - -

En arbejdsløshedskasse (også kaldet: A-kasse) kan sammenlignes med vore tidligere sygekasser. Det er en »forsikring« man kan være medlem af. Betingelserne for medlemsskabet er fastsat af Folketinget og er kort:

1. du skal være mellem 17 og 65 år
2. du skal have fast bopæl i Danmark og
3. a.) du skal have haft eller dokumentere at kunne få mindst 5 ugers arbejde indenfor kassens fagområde.
b.) eller have afsluttet en erhvervs-mæssig uddannelse af mindst 18 mdr. varighed indenfor kassens fagområde.

Årligt medlemsbidrag er fastsat til 2,25 gange dagpengenes størrelse, altså max. 360 kr. pr. år + administrationsgebyr. Det betyder, at den fjerde dag du er arbejdsløs, har du fået hele dit A-kassekontingent tilbage, og at det nu er dine skattepenge du får returneret fra statskassen. Administrationen af A-kasserne (bl.a. udbetaling af dagpenge) ligger hos de lokale fagforeninger, men du skal ikke være medlem af en fagforening for at være medlem af en arbejdsløsheds-kasse.

gelse har vist, at særdeles mange unge søger arbejde eller uddannelse og dermed er omfattet af begrebet »arbejdsløs«. Det har været medvirkende til, at alderen for optagelse i en statsanerkendt arbejdsløshedskasse i sommeren 1975 blev sænket fra 18 til 17 år. Men også blandt de 18-25 årige er ledigheden stor, og kun en del modtager i dag arbejdsløshedsunderstøttelse. I mange kommuner er det denne aldersgruppe, som nu er den største blandt dem, der lever af offentlig hjælp. Socialkontorerne yder denne hjælp som et fast beløb til underhold (mad, bolig og tøj). Beløbenes størrelse kan variere fra kommune til kommune, men ligger i gennemsnit på 30 pct. af den almindelige arbejdsløshedsunderstøttelse.

I de tal for unge ledige, som Danmarks Statistik beregner, og som sidst lå på omk. 59.000, er ikke medregnet de studerende, der normalt har erhvervsarbejde ved siden af studiet, men som i den nuværende situation ikke kan gøre sig håb om beskæftigelse. Det har da også medført, at mange unge må supplere Statens Uddannelsesstøtte (max. 7.700 kr. pr. år + statsgaranterede lån op til 12.000 kr. årligt) med socialhjælp.

I saglighedens interesse skal det dog nævnes, at der altid har været en vis arbejdsløshed i de helt unge aldersgrupper: den unge pige på 20, der går hjemme en sommer, drengen på 18, der »flipper ud« eller tager sig et sabbatår, mens forældrene sørger for ham. Nu kan disse unge legalt sige: »Jeg er arbejdsløs«, for

Om arbejdsløshed

»risikoen« for, at nogle kan skaffe dem et job, er minimal. Forældrene kan nu, hvis den unge er over 18, lade »det offentlige« overtage forsørgerpligten. Her er vi måske ved nogle af de farligste perspektiver i en ledighedsperiode: Hvordan påvirker det den næste generation? Den forlængede skolegang gav i sin tid de unge en forlænget barndom, selv om de biologisk var tidligere udviklet end i de foregående slægtled. Den nuværende uddannelses- og arbejdsmarkedssituation forlænger let denne »formynderskabsperiode«, hvor forskellige »væsener« er med til at umyndiggøre de unge. De sætter deres lid til »det offentlige«. De holdes i »kuvøser« af socialcentre, erhvervspraktik, 11. skoleår, »beskæftigelsesforanstaltninger« o.s.v., alt sammen nødløsninger, så længe der ikke er mulighed for at stille dem ansigt til ansigt med reelle opgaver, enten målrettede uddannelser eller regulære arbejdsopgaver. Nogle mener, at et højskoleophold kan modne den slags unge. Det er så et spørgsmål, hvilke folkehøjskoler der skal fyldes med disse »erhvervshæmmede« unge? Allerede nu mener jeg at se en ændring i strømmen af elever til landets 83 folkehøjskoler. Nogle skoler, der før var fyldte, affolkes.

Måske fordi eleverne føler, de får for lidt med hjem. En højskole må stå for en livsholdning, hvis den skal betyde noget for modløse unge. Samfundskritik alene flytter i hvert fald ingen bjerge.

Et andet eksempel på, at arbejdsløshed gør mennesker passive, henter jeg fra mit arbejde på Arbejdsformidlingen i Hillerød. Et rundspørge blandt de ledige i maj-juli i år viste tydeligt, at nogle var mere aktivt arbejdssøgende end andre. Reglen er den, at ethvert ledigt A-kassemedlem skal møde på Arbejdsformidlingskontoret til kontrol et par gange om måneden, d.v.s. skal møde personligt op for at høre, om der er arbejde at få, vel vidende at AF-kontorerne maksimalt kun formidler 10 pct. af samtlige stillingsbesættelser i Danmark. Det synes klart at fremgå af rundspørget, at de lavestlønnede - og ikke-faglærte - affinder sig med arbejdsløsheden og ikke selv forsøger at finde job, mens de højerelønnede og højstlønnede i almindelighed er mere aktive i deres forsøg på at få beskæftigelse. Forsørgerforholdets betyd-

Om arbejdsløshed

ning for søgning af nyt job synes for mandens vedkommende at vise den klare tendens, at gifte - altså forsørgere - er betydelig mere aktivt arbejdssøgende end de enlige. Hvorimod det for kvinders vedkommende er modsat; er hun gift, bliver hun hjemme. Denne uddannelsesmæssige status viser samme tendens såvel for mænd som kvinder: personer uden nævneværdig uddannelse udover folkeskolens 7 - senere 9 - år nøjes simpelthen med at gå til kontrol, kun de færreste prøver selv på at skaffe sig et arbejde.

Da en så overvejende del af de ledige alene satser på Arbejdsformidlingens bistand, er det klart, at der burde sættes mere kraft ind på at skaffe AF anmodninger fra arbejdsgivere om anvisning af arbejdskraft og på at skabe kontakt mellem de ledige tilmeldte og avisernes annoncører om arbejdskraft - men det er der bare ikke personale til på et offentligt kontor med normeringer fra en tid uden problemer på arbejdsmarkedet.

Altså må man gå en anden vej for at få de ledige ud af passiviteten: Måske igen en højskoleopgave: »Tag på højskole og lær at skaffe dig arbejde!« Og hvis det ikke er en højskoleopgave, må det da være nærliggende for fritidsundervisningens oplysningsforbund, f.eks. kunne AOF arrangere en slags dagkurser for ledige i at søge arbejde.

Lars Thorkild Bjørn

Skoleåret 1974-75

Årets gang er i særlig grad skrevet til de gamle elever, så de kan danne sig et billede af, hvad der er sket i årets løb; og for os, der er midt i arbejdet, er det nyttigt med et tilbageblik.

Inden for højskolearbejde gælder det jo nok i udpræget grad, at man ikke kommer uden om hele tiden at stille vanskelige spørgsmål, f.eks. hvordan svarer hverdagen til højskolens egentlige formål? Dette spørgsmål skal ikke besvares ved denne lejlighed; men det må ligge som en undertone i alle årsberetninger fra en højskole.

De ydre rammer

Allerede i februar 1974 blev der fremsat forslag til forbedringer og vedligeholdelse i finansåret 1974/75 af et udvalg nedsat af lærerrådet. Udvalgets rapport blev godkendt af både lærerråd og bestyrelse, og den er i det væsentlige blevet fulgt som hovedretningslinje for vedligeholdelsesarbejdet.

Her skal blot opregnes nogle af de ting, der har fundet sted inden for det sidste 1½ år. Nyt stort skilt ved hovedindkørslen og omlægning af parkeringspladsen. Restaureringen af Nyrops hus ved en frivillig arbejdsindsats specielt af gamle elever er tidligere blevet indgående beskrevet, og vi tænker faktisk på arbejdslejren, hver gang vi går forbi den tidligere hytte!

Det store gamle skolekompleks har *mange* yderdøre, men ikke nogen hovedindgang. Dette giver mange problemer for gæster, der ikke kan finde rundt. En foreløbig skiltning har hjulpet meget; men forslaget om at lave en virkelig hovedindgang har måttet vente. 56 elevværelser er nu forsynet med håndvaske - men de sidste 7-8 værelser må vente til en senere omgang. Det er lykkedes at installere håndvaskene i hovedbygningen uden at føre faldstammer ned gennem spisesal og dagligstue.

Det store værelse på 2. sal i hovedfløjen, Hammershus, er lavet om til baderum med tekøkken i forrummet. Sammen med en udbygning af de eksisterende baderum har det bevirket, at der nu er ca. dobbelt så mange toiletter og brusekabiner til rådighed på elevgangene. Disse forbedringer er blevet meget påskønnede - ikke mindst af det elevhold, der tog det nye i brug midt under et kursus.

Værelset Fana er blevet lavet om til filmværksted, med operatørhuller ind til foredragssalen, så vi nu ikke længere behøver at bære filmsapparatet frem og tilbage. Til gengæld er Thule blevet alm. elevværelse igen, idet duplikatorer og kopimaskiner er placeret i den tidligere strygekælder (under »lille spisestue«), som herefter har fået navneforandring til trykkeriet.

Strygning er henlagt til vaskeriet, som er blevet indrettet i det gamle fælles baderum. Møntvaskeriet består af to vaskemaskiner og en tørretumbler. Sidste vinter havde vi mange forespørgsler på fællesmødet om det projekterede vaskeri; men vi måtte frem til den 2. uge i september i år, inden vaskeriet var klar til brug.

I kældergangen udenfor er opstillet to flaskeautomater (en til øl og en til sodavand), og i stengangen ved dagligstuen er opsat en varmdriksautomat, der normalt står på chokolade! (den kan også levere kaffe med og uden sukker samt bouillon).

I dagligstuen har vi fået en støbejernspejs, og i nogle lokaler er der kommet ny belysning. Det er f.eks. tilfældet i gymnastiksalen, hvor de gamle lamper var »slidt op« p.gr. af boldspil. De er nu blevet afløst af lysstofrør med metalgitter, af den type der bruges i sportshaller.

Den gamle forstanderlejlighed er blevet delt, så der på første sal er en 3-værelses lejlighed, samt et kontor med et lille forkontor til aflastning af kontoret i stueetagen. De to stuer mellem det gamle kontor og den lille spisestue er blevet lærerværelse.

Der er planer om at bygge et nyt hus i haven til afløsning af den tidligere forstanderlejlighed. (Når dette læses, skulle der gerne være truffet endelig aftale om hustype m.v.). I mellemtiden bor vi til leje i et stuehus på Strødam; men det er selvfølgelig ikke nogen god ordning, så vi glæder os til, at vi kan komme til at bo lige ved skolen.

Meget mere kunne berettes om de ydre rammer; men dette må være tilstrækkeligt til at give jer et indtryk af, at der har været stor travlhed med at reparere og forbedre.

Vi har haft håndværkere i huset i 1½ år, bortset fra enkelte korte perioder, og der vil gå flere måneder endnu, inden den sidste brandsikring er gennemført. Vi har flere gange sagt, når køkkengården var pakket med håndværkerbiler: Ja, det er ikke mærkeligt, at det løber op! For selvfølgelig koster det dyrt at forbedre forholdene på den gamle skole; men det har til gengæld betydet en meget væsentlig forbedring af standarden, så skolen bedre kan »holde« i en årrække endnu.

Efterårsskolen 1974

Den første uge af et kursus har stor betydning for hele kursusforløbet, og den forberedes derfor med særlig omhu. En »normal-uge« kan den jo aldrig blive, idet der først skal vælges fag, inden de enkelte hold kan starte.

På E-74 udbyggede vi starten til en introduktionsuge. Ved velkomsten i foredragssalen den første aften sang vi to kærnesange, der vinteren igennem holdt sig på top-listen: »Hvad solskin er for den sorte muld« og »Nu skal det åbenbares« (på den ny melodi).

De to første dage prægedes som tidligere af mange indledninger: om selve kurset, retningslinier, »Hvor træffer jeg hvem?« samt rundvisning i små hold, både inde og ude, brandvårnsforanstaltninger, orientering om biblioteket, gennemgang af timeplan og samtaler i PS-grupperne (nærmere herom senere). Desuden introduktion til Nordsjælland og så en eftermiddag i Grib Skov, ud med bus, gåtur, der som højdepunkt havde Fruebjerg - jo, I, der ikke var med, har gættet rigtigt: også denne gang blev der serveret chokolade og boller - og det *var* faktisk en overraskelse!

Der blev også tid til festligt samvær et par aftener, den første med sange og oplæsning, den anden med folkedans og alm. dans.

Vi havde en spændende diskussion, startet i grupper, der refererede hovedpunkter til fællesmøde i foredragssalen. Diskussionen hed: Forventninger

til højskoleopholdet. Det vil blive for omfattende at referere svarene; men det kan måske være nyttigt at gengive spørgeskemaet, da det jo også kan bruges til en »privat vurdering« efter kurset: »Læs nedenstående spørgsmål igennem og tænk lidt over dem. Gør måske et par notater. Prøv dernæst at forklare de andre i gruppen, hvad du mener.

1. Hvilke forestillinger har du om en højskole?
2. Hvad forventer du af det undervisningsmæssige på højskolen?
3. Hvad forventer du af fællesskabet på højskolen?
4. Hvad forventer du af lærerne?
5. Hvad forventer du af kammeraterne?
6. Har du gjort dig nogle tanker om din egen indsats under opholdet på højskolen?
7. Hvorfor er du taget på højskole?
8. Hvorfor er du taget på netop denne højskole?«

Hermed har vi dækket den første aften og de to første dage. Det er ikke mærkeligt, hvis nye elever føler sig lidt øre i hovedet de første dage. Men der er virkelig mange ting, som må klargøres, inden skolen kan komme i fuldt sving.

De to næste dage havde vi dobbelttimer med biblioteksøvelser, notatteknik og læsetræning, beregnet som opvarmning, nyttige for enhver, men af særlig værdi for dem, der havde forladt den alm. skole for flere år siden.

Vi forsøgte også at give den bedst mulige orientering om de enkelte fag, idet vi havde udarbejdet en fagorientering med én side pr. fag. På baggrund af dette hæfte, opdelt med forskellige farver for de 6 tilvalgsgrupper, blev der holdt orienteringstimer i PS-grupperne, så alle kunne få lejlighed til at drøfte deres timeplan med PS-læreren.

På den sidste dag i introduktionsugen, lørdag, var hele formiddagen afsat til en diskussion: »Hvordan arbejder en gruppe bedst?«

Efter denne introduktionsuge gik timerne normalt fra mandag morgen.

PS-grupper og fællesmøder

En PS-gruppe består af et antal elever (7-10) og en lærer. »P« står for praktisk arbejde, d.v.s. morgenrengøring, om hverdagen 8-8.20, lørdag 8.30-8.50 (dog ikke, når der er udrejse). Skolen er inddelt i passende afsnit, afhængig af elevtallet; en gruppe holder et område 3 uger ad gangen; til hvert område hører et rengøringsskab (»skab« er nu så meget sagt for nogle af områderne) med et udvalg af rengøringsrekvisitter, mærket med »områdets« farve. Der var på forhånd produceret grundige beskrivelser af, hvordan rengøring skulle foretages.

Et sådant praktisk arbejde kommer til at se kompliceret ud, når det skal beskrives på tryk. Men systemet fungerede godt. Ja, der var mange diskussioner hen ad gangene, også af denne art: skal vi bruge sæbspåner eller flydende vaskemiddel til denne type gulv? I kraft af dette operative program undgik vi en alt for stor stigning af skolepengene, og vi fik hver dag gjort skolen grundigt ren. Hertil kommer, at det var en god morgenkondi, som også styrkede gruppesammenholdet.

Denne side af sagen blev forstærket gennem S'et i PS-gruppe-navnet. »S« står for samtale, og gruppen havde møde én time mandag eftermiddag. Hver gruppe var selvstyrende; i samtaltimerne beskæftigede alle sig en del af tiden med praktiske spørgsmål, eventuelle udeblivelser fra rengøring; arbejdsdeling, når gruppen skulle overtage nyt område; klager og forslag af vidt forskellig art. Hertil kom, at mange grupper ikke nøjedes med praktiske spørgsmål, men også tog fat på ting som ekskursioner og planlægning, samt en række principielle spørgsmål af betydning for trivslen på skolen.

Den enkelte PS-lærer fik naturligt nok en speciel kontakt med sin gruppe, og mange problemer blev klaret i grupperne. Man hørte ofte folk sige: Lad os diskutere det i PS-grupperne. Ordningen levede i høj grad op til vore forventninger.

Hver mandag aften havde vi fællesmøde. Det var placeret om aftenen, så der også var mulighed for alle de praktiske medarbejdere til at deltage, og for ikke at være fastlåst i en timeplan; vi kunne efter behov have et kort eller langt fællesmøde.

Formålet med fællesmødet (tidligere kaldet plenum) var at give mulighed for en drøftelse af alle spørgsmål, som vedrørte undervisningen og fællesskabet; men det var dog også nedskrevet i forretningsordenen, at fællesmødet ikke kunne træffe beslutninger, som vedrørte skoleplanens hovedindhold og skolens økonomi.

Demokratisk medindflydelse er et svært problem, også på en højskole, og der er vist ikke nogen skole eller organisation, som har fundet den ideelle løsning. Et velkendt problem er, at tilsyneladende små spørgsmål kan tage vældig lang tid, mens omfattende og alvorlige problemer afgøres på meget kort tid. Men også i denne sammenhæng havde PS-grupperne en funktion, idet mange små spørgsmål blev afgjort i grupperne, som dog også havde mulighed for at rejse sagerne på fællesmødet. På fællesmødets dagsorden var der altid et punkt, der

Efterårsskolen 1974

hed Bemærkninger fra PS-grupperne, og den forudgående drøftelse i gruppen eller grupperne var utvivlsomt med til at højne diskussionsniveauet.

Elever

På efterårsskolen var der ialt 110 elever, 80 kom den 2. september og 30 til november (novembereleverne kommer jo til et 6 måneders kursus, så de fortsætter automatisk efter jul). - I de første 3 måneder havde vi desuden 13 »oldebørn« på skolen, d.v.s. et kursus for oldfrueelever forestået af undervisningsleder Vagn Jacobsen fra Dansk Textil Institut. »Oldebørnene« havde deres eget program, men i lighed med tidligere år deltog de i en række fællesarrangementer i fritiden, og de faldt godt til på skolen.

Den først indmeldte elev til efterårsskolen var Tanio Sugihara fra Japan. Han skrev efter forskellige oplysninger i et brev på næsten fejlfrit dansk. Jeg forespurgte, om han selv havde skrevet det. Svaret var bekræftende; men han måtte dog indrømme, at han havde brugt ordbog!

I alt var der 12 nationaliteter (plus Danmark!) repræsenteret på efterårsskolen: en fra Japan, en fra Cambodien, to fra Folkerepublikken Kina, en fra Somalia, en fra Kenya, en fra Chile, tre fra USA, en fra England, en fra Belgien, tre fra Polen, to fra Sverige og en fra Island. Fem af de udenlandske elever var indmeldt gennem Dansk Flygtningehjælp.

Vi havde så mange udlændinge, at vi havde regulær undervisning i »dansk sprog og kultur« med en halv snes timer om ugen; hertil kom for denne elevgruppe også deltagelse i kreative og praktiske fag, hvor det var muligt at være med uden at kunne snakke dansk. Men efter de første to måneder deltog de udenlandske elever også i nogle af de almindelige studiekredse. Som man kunne forvente, varierede sprognemmet meget. Nogle af de udenlandske elever var så flittige, at vi stadig taler om det med beundring; men det hører også med i billedet, at andre tog det mere med ro! De to unge kinesere, der var kommet gennem undervisningsministeriet på et udvekslingsprogram, hørte afgjort til den første gruppe. Efter 6 måneder på GHF tog de på Askovs sommerskole, og de læser nu dansk ved Københavns universitet.

Undervisning m.v.

Efter den daglige morgenrensering var der afsat 10 minutter til morgensamling, der gik på skift mellem lærerne. Vi tog normalt to dage ad gangen. Den mest almindelige form var: morgensalme, kort fortælling eller kommentar og til sidst en sang. Det personlige, fortællende indslag er i virkeligheden en meget krævende form, og det var altid spændende at høre, hvad kollegerne havde at berette. Enkelte elever havde også morgensamling, og det var ikke mindre spændende at lytte til.

Den første time begyndte kl. 8.45; det gav 3 timer om formiddagen mod tidligere 4 timer; om eftermiddagen var der ligesom tidligere år 4 timer.

»Onsdagften« blev brugt til skuespiloplæsning eller hjemmeaften; »Lørdagften« blev tilrettelagt af eleverne med underholdning og dans. Mange forskellige ting blev diskuteret i løbet af kurset, og et af de emner, der »delte« folk, var dansemusikken: hvilken slags og hvilken lydstyrke!

Filmklubben havde 72 medlemmer, som valgte et filmråd til at forestå filmaftener på de fredage, hvor der ikke var udrejse-weekend. *Lars Thorkild Bjørn* var konsulent for filmrådet, som viste følgende film:

»Lørdag aften - søndag morgen«, »Blind vej«, »Oprøret i Ådalen«, »Stilheden«, »De elskede i sommernatten«, »Chaplinprogram«, »Mus og mænd«, »Den gamle mand og drengen« og »MaCuNaIma«.

Den første lørdagshøjskole var en del af efterårsmødet. Lørdag den 21. september talte professor Thorkil Kristensen om »Fremtidens Danmark«. Om søndagen var der møde i skolekredsen (se nærmere herom s. 63). Efter selve skolekredsmødet fortsatte mødet som en diskussion, hvortil der var offentlig adgang. Emnet var »Højskolen og samfundet«, og der var to indledere: daværende afdelingschef Erling Jørgensen (formand for Det centrale Uddannelsesråd) talte om højskolen og uddannelsessamfundet, og redaktør ved Information, Ejvind Larsen, indledte om højskolen og samfundsudviklingen.

Den tredje dag i efterårsmødet, mandag, var arrangeret i samarbejde med Frederiksborg Amts Husholdningsforeninger. Det var lykkedes til om eftermiddagen at formå Tove Ditlevsen til at komme for at fortælle om sit forfatterskab; men der kom afbud i sidste øjeblik på grund af alvorlig sygdom. Det lykkedes os at finde en god afløser, forfatteren Sven Holm, der netop var blevet tildelt den store pris fra Det danske Akademi. - Om aftenen opførte lærerne det polske skuespil, »I rum sø«, og det blev en ligeså fin fremførelse som den, vi havde glædet os over til elevmødet.

Den første emnedag startede fredag den 27. september med foredrag og besøg på Nationalmuseets udstilling i Brede om »Den hvide Gud og mennesker i Latinamerika«. Næste dags lørdagshøjskole sluttede emnedagen med foredrag af journalist Halldor Sigurdsson om ærkebiskop Helder Camara fra Brasilien.

Efterårsskolen 1974

I løbet af kurset havde lørdagshøjskolen, hvortil der jo er adgang for alle, yderligere følgende møder: 5. oktober fortalte forstander Arne Skovhus om samfundets sociale tabere, og 19. oktober kom der en lille gruppe fra Kollektivet KANA for at give os et indtryk af, hvordan deres kollektiv fungerede.

Den 2. november var temaet »Fremtidens energiforsyning - atomkraft?« Som indledere havde vi dr. Heinz Hansen fra Risø og trafikflyver Mogens Vikstrøm fra Organisationen til Oplysning om Atomkraft. - 16. november havde vi et usædvanligt velbesøgt møde; men emnet var også et af de mest aktuelle i 1974: »Undervisning, demokrati, indoktrinering«, med to indledere, undervisningsdirektør A. Baunsbak Jensen og forfatteren Jesper Jensen.

Den 30. november diskuterede folketingsmand Jens Maigård og direktør Poul Antonsen arbejdsløshedens årsager og virkninger. Det næste offentlige møde var adventssøndag, hvor tidligere kirkeminister og nuværende formand for Forbrugerrådet, Dorte Bennedsen, talte om »Forbruger-jul«. Ved det sidste offentlige møde på efterårsskolen, lørdag den 14. december, var der diskussion om nyreligiøsitet med indlæg af forfatteren Ole Grunbaum og cand. teol. Hans Anker Nielsen.

Novembereleverne fik først de almindelige introduktioner til skolen, hvorefter de sammen med septembereleverne deltog i en projektuge 4.-8. november. Projektugen var et frisk pust for »de gamle« i retning af problemorienteret undervisning, og den indebar også, at de nye elever straks blev stillet over for en række interessante opgaver.

Fællestitlen var »Ung i 70'erne«, og Arne Madsen og Fritz Norlan var hovedarrangører. I tilknytning til fællestitlen var der gruppearbejde inden for følgende områder: børn og unge på institutioner, politik, arbejdsløshedsproblemet, skole og uddannelse, poppressen, narkotika, bo-miljø, nyreligiøsitet; og nogle kreative grupper søgte at give udtryk for det at være ung i 70'erne i form af arbejde med stoftryk og maleri; dramatikgruppen opførte »6 dramatiske billeder«, og gruppen, der hed billed-dagbog, lavede en reportage af, hvad de øvrige grupper foretog sig.

Gymnastiksalen var hovedcentrum for fællesmøder om arbejdets forløb, og man skulle være heldig for at finde en ledig telefon i de perioder, hvor grupperne lavede aftaler om besøg uden for skolen.

Den sidste emnedag var om Grønland, med *Bent Jakobsen* som leder. Den 3. december om aftenen holdt *Kaja Toubro* et lysbilledforedrag om Grønland. Næste dag blev indledt med filmen *Sisimiut*, hvorefter folketingsmedlem Lars Emil Johansen gav et fortrinligt oplæg om det rimelige i en udvidet selvstyrelse for Grønland. Der var om eftermiddagen gruppearbejde med en grønlandsk elev i hver gruppe, og højskolelærer *Mads Lidegård* afrundede den mere teoretiske del af emnedagen med et foredrag om kulturelle problemer i nutidens Grønland.

Aftenen sluttede med »kaffemik«, med grønlandske sange og fortællinger.

Søndag den 15. december havde vi en vellykket forældredag. Vi startede med middag kl. 12.30. Jeg fortalte om GHF og om højskolens mål i vore dage; denne tale blev anvendt som oplæg til gruppediskussioner. *Karen Tornbjerg* og *Birgitte Hansen* ledede korsang, og der blev sunget på mange sprog, bl.a. på kinesisk. Der var »arbejdende værksteder«, og *Kirsten Jensen* ledede gymnasti-

Sv. Erik Bjerre

kopvisning. Der var skuespil og folkedans, så det blev et fyldigt program, der først sluttede med aftenkaffe kl. 20.30.

Afslutningsfesten fandt sted i gymnastiksalen fredag den 20. december. Festen startede med et stort Ta-selv-bord. Der var mange sange, flest fra højskolesangbogen, men to lejlighedssange. Efter afslutningstalen takkede *Anton Rosenberg* på elevholdets vegne for den gode efterårsskole, og han udtrykte håb om, at skolen fremover måtte blive ledet på den frie, men dog faste måde, som dette elevhold havde oplevet det. *Emil Petersen* læste en af de gode gamle julehistorier af Buchholtz. *Ebbe Lundgård* uddelte præmier til vinderne inden for de mange turneringer, der havde været afholdt, i skak, bordtennis o.m.m. *Winnie Clausen* sang solo, og dramatikholdet opførte et spil om højskolen i dag, forfattet og udformet af holdet selv.

Vinterskolen 1975

Mandag den 6. januar var ankomstdag, og det samlede elevtal blev 123, heraf 58 fortsættere fra efterårsskolen (både september- og novemberelever). Vi havde 16 udlændinge, hvoraf de 11 var fortsættere. Af de nyankomne fra udlandet var der en fra Tyskland, en fra Indonesien og tre fra Norge.

En lille gruppe af eleverne var medlem af en statsanerkendt arbejdsløsheds-kasse. De nød godt af den specielle ordning, at de kunne bevare deres dagpenge, selv om de tog på højskole; men de måtte dog hele tiden stå til rådighed for arbejdsmarkedet. Bestemmelsen blev indført med virkning fra 15. oktober. Fra november havde vi 4 og fra januar 8 A-kasse-medlemmer. Set fra et skolesynspunkt var dette særdeles positivt, og det betød i realiteten, at elevholdet fik flere deltagere i den mere modne aldersgruppe, folk, der havde praktiske erfaringer fra arbejdslivet.

Folketingsvalget den 9. januar kom til at sætte sit præg på den første uge, og det skyldtes ikke kun, at vi på dette tidspunkt må have haft det hidtil højeste antal vælgere i elevflokkens. En anden årsag var, at vi med valget som udgangspunkt drøftede demokratiets problemer i en række timer. Hovedarrangørerne af dette program var *Ebbe Lundgård* og *Emil Petersen*.

Emnedagen »Genbrug og forurening« startede om aftenen den 28. januar med et oplæg fra dramatikholdet. Dagen efter var der gruppearbejde over temaet, med indkaldte specialister som gæster i nogle af grupperne, mens andre valgte at gøre studier i marken, bl.a. på Hillerøds store losseplads og på det store rensningsanlæg. Dagen blev afrundet med foredrag af en repræsentant fra NOAH.

Midt i kurset, sidste uge af februar, havde vi det store projekt, som bar fællestitlen »Samfundsaspekter«. Vi har ved sådanne lejligheder med vilje diskuteret os frem til en bred formulering, til en slags paraply, hvorunder en række mere konkret formulerede grupper kunne arbejde. Dette har vel nok givet en mindre grad af sammenhæng i hele projektet, men til gengæld giver det mulighed for en række virkelige interessegrupper. Samfundsaspekterne blev: arbejdsformidlingen, rødstrømper, politi og retsvæsen, fængselsvæsenet, kunst og kultur, kirken, sporten, militæret og hospitalsvæsenet.

Vinterskolen 1975

Filmklubben havde 82 medlemmer, og følgende film blev vist: »Blondinens kærlighed«, »Persona«, »Petra von Kantz bitre tårer«, »Rio Grande«, »Ole Dole Doff«, »Oprøret i Ådalen«, »Sheriffen elsker slagsmål« og »Dyret skal dø«.

Lørdagshøjskolen havde følgende møder, og de blev tilrettelagt på grundlag af forslag fra eleverne.

11. januar: Fremtidsforskning v. civilingeniør Erik Måløe.

8. februar: Kønsrollemønstre v. fabriksarbejderske Dagmar Andreasen og kultursociolog Ib Michael.

8. marts: »Livet er en drøm«. Franz Ernst filmen og samtaletime med psykiateren Jens Bang.

15. marts: Rejsende højskole for en formiddag, d.v.s. mulighed for besøg på Willumsen-museet, Teknisk Museum, Louisiana eller Frederiksborg Slot (vort »eget« slot var med som en mulighed, da det kun var efterårseleverne, som havde haft et samlet besøg dertil).

22. marts: Alkoholmisbrug v. overlæge Andreas Sørensen.

19. april: Biologi og menneskeopfattelse v. professor Anders Munk.

Lørdagshøjskolen giver et værdifuldt supplement til den almindelige undervisning samt en mulighed for kontakt med Hillerød og Nordsjælland; men der var dog en vigende deltagelse til møderne. Vi ville ønske, at det var muligt at finde frem til et tidspunkt - og en mødeform, der kunne muliggøre en lidt bredere tilslutning udefra.

Nogle »onsdagaftener« udover skuespiloplæsningerne kan fremhæves: Et erhvervspanel af elever, der fortalte om deres arbejde. Med den store erhvervsmæssige spredning, der er i elevflokket i dag, blev mange arbejdsområder dækket. - En Chagall-aften og en Max Ernst-aften, begge aftener arrangeret af Arne Madsen. - Folkesangeren Jens Christensen, som bl.a. sang irske viser. - En paneldiskussion med både elev- og lærerdeltagelse: Har samfunden skylden?

Ved vinterfesten den 15. marts opførte dramatikholdet »Frokost i det grønne«. Forældredagen fandt sted lørdag den 5. april, og den lignede i opbygning forældredagen på efterårsskolen.

En beretning som denne vil altid have tilbøjelighed til at koncentrere sig om de mere specielle ting, men ikke om det daglige arbejde. Derfor denne tilføjelse: det er det daglige, det almindelige, som afgør kursets kvalitet.

På en højskole skifter elevholdene relativt ofte, så der er ikke store muligheder for at henfalde til rutine. Ethvert nyt hold er en spændende udfordring - udfordringen kan dog også blive lidt for spændende!

Efterårsskolen forløb på allerbedste måde, mens vi på vinterskolen havde en række vanskeligheder at trækkes med. En række uheldige og sammenfaldende omstændigheder gjorde, at vi ikke i starten af kurset bad en lille gruppe elever om at søge andre græsgange. (På efterårsskolen blev to elever bedt om at forlade skolen. Der er i lærerkredsen fuld enighed på dette område: kan en elev ikke indordne sig under skolens få grundlæggende retningslinier, må vedkommende rejse, ellers bliver belastningen for helheden for stor. Men et sådant skridt tages uden glæde, da vi jo også vedkender os et ansvar over for elever, som har det vanskeligt på en eller anden måde).

Efter vinterens oplevelser er følgende blevet tilføjnet i den trykte skoleplan:

Sv. Erik Bjerre

»Brug af hash m.v. og misbrug af øl og spiritus er ikke foreneligt med et højskoleophold«. Dette er ret så selvfølgeligt. - På en måde er den mest simple retningslinie den, at de timer, man har valgt, skal følges. - Om vinterskolen er kun at tilføje: så blev vi den erfaring rigere.

Legater

På efterårs- og vinterskolen blev der uddelt følgende legater: Hedegaards legat, 2 portioner à 225 kr. til Bjarne G. Jensen og Susanne Henriksen, Betty Nyegaards legat på 144 kr. til Sten Rasmussen samt 4 portioner à 100 kr. fra Rosendals mindelegat til Søren Slyngborg, Lazzi Klidsgård, Susanne Henriksen og Sten Rasmussen.

Lærer-nyt

Efter de mange år som forstander havde Haugstrup en velfortjent orlov, som blev benyttet til studier ved Københavns universitet og Danmarks lærerhøjskole, samt deltagelse i kurser i Berlin og på Nordens Folkelige Akademi i Kungälv ved Gøteborg. Vi måtte altså undvære Haugstrup både på efterårs- og vinterskolen; men fra sommerens begyndelse var han tilbage i arbejdet igen.

Det større elevtal på vinterskolen bevirkede, at vi havde behov for nogle timelærere. Civilingeniør Erik Jørgensen overtog naturfag (fysik og kemi) efter Kirsten Jensen, idet det var lettere for ham som lærer ved Ålholmskolen at bruge det moderne fysiklokale, som vi havde lejet der. Med dette lejemål er vi gået over til »fysiske øvelser«; tidligere hed det, at undervisningen fortrinsvis var af teoretisk karakter. Kursuslærer Irma Hansen fik en ugentlig dobbelttime i knytning, skindarbejde og perlesyning, og Inger (Emil) Petersen tog sig af et hold i ekstradansk.

Ifølge den ny fundats deltager to af lærerrådet valgte repræsentanter i bestyrelsens forhandlinger, men uden stemmeret. De to første repræsentanter blev Emil Petersen og Birgitte Hansen, og den ny ordning fungerede i høj grad tilfredsstillende for alle parter.

Vinterskolen blev det sidste lange kursus for nogle af lærerne. Den egentlige afsked fandt dog først sted, efter at feriekurser og elevmøde var blevet afviklet. *Arne Madsen* vendte tilbage til Busses skole i Ordrup, men nu som leder af denne kendte skole. *Birgitte Hansen* blev ansat ved Gerlev Idrætshøjskole, en skoleform, som hun fra tidligere var fortrolig med. *Lene og Ebbe Lundgård* flyttede til Den frie Lærerskole i Ollerup, hvor Ebbe kom til at undervise i de fag, hvori han er cand. mag. Vi er dem alle stor tak skyldig for deres arbejde for skolen - på vidt forskellige områder. Og vi ønsker dem held og lykke i deres nye arbejde.

Som afløser har vi fået *Erling Christiansen*, der var praktikant her i 1971/72, og *Ingrid Pagh*, som har overtaget Lenes fagområde.

Vi er godt hjulpet med de to nye lærere, som tog fat med fuldt sving, da efterårsskolen startede.

Som sygeplejerske havde vi på efterårsskolen 1974 Hanne Munkholm og på vinterskolen Lene Dam. Det er af stor betydning for skolen at have en rigtig sygeplejerske, som kan tage sig af både små og store tilfælde af sygdom. Hanne

Vinterskolen 1975

Munkholm, der sammen med sin familie bor i Ålholmparken kun få minutter fra skolen, blev så glad for »højskoleluften«, at hun er blevet vores sygeplejerske igen i år, og det er vi selvfølgelig meget glade for.

Administrationen af en højskole er ret omfattende i vore dage. Skolens mangeårige sekretær, Erika Nederby, havde ingen chance for at nå det hele mellem kl. 8-14, og vi har derfor fra den 1. august ansat en eftermiddagssekretær, Jette Palm. En af de store opgaver for kontoret er iøvrigt at være sekretariat for elevforeningen.

Gæster

I vinterens løb modtog vi mange gæster. Her skal nævnes rektor Kjell Ødegård, der besøgte flere danske højskoler for at søge inspiration til at bygge en ny Follå Folkehøgskule i Vestby ved Oslo. Fra Torshus Folkehøgskule kom rektor Dagfinn Forfang og Hjørdis. Rektor Karl Johan Sparman og Vendela samt Magnhild Clausen fra Kalix Folkhögskola i Nordsverige. Fra Sverige kom også familien Adelhult fra Harnosands Folkhögskola. Med fire lærere i spidsen havde vi besøg af 60 elever fra St. Sigfrids Folkhögskola i Vaxjö. Der var også gæster fra Japan, Hong Kong, Tanzania, Mocambique (en delegation fra Frelimo med vicepræsidenten i spidsen), USA, Irland, Polen og Bulgarien.

Udlejning

Udlejningsvirksomheden var forholdsvis begrænset, bl.a. på grund af håndværkere. Men det siger også sig selv, at når vi udvider vort eget sommerprogram, som det var tilfældet i år, så må der blive færre udlejningsmuligheder.

I begyndelsen af maj havde vi en weekend-overnatning til Sparekassernes Betjentforening, som holdt sit årsmøde i SDS-lokaler i Hillerød.

Omtales skal det også, at vi den 10. maj gav husly til en Kvindefestival arrangeret af Kvindegruppen i Frederiksborg Amt. Folketingsmedlem Inge Fischer Møller var mødeleder, og der var indlæg bl.a. ved journalist Kika Mølgård, Karen Møller fra EF's forbrugerkommission og Petra Christensen fra Kvindeligt arbejderforbund. Om aftenen var der en fornøjelig debatrevy. Thildes Teater, der havde til formål at udbrede og styrke diskussionen om kvindernes frigørelse.

En uge sidst i juli var skolen udlejet til den internationale sammenslutning af blinde esperantister. De mange gange og trapper er ikke handicap-venlige; men det gik alligevel fint for de 75 deltagere med at finde rundt på skolen. Alle de fornødne steder var der ekstra skiltning, nemlig i blindskrift.

Scandinavian Seminar har i flere år holdt deres introduktionskursus på Grundtvigs Højskole. De første 2 dage var der i alt 104, men så tyndede det stærkt ud, da studenterne til Finland og senere til Norge og Sverige rejste videre.

I midten af august havde vi en udlejning til Musik og ungdom. Et orkester havde brug for nogle dages koncentreret indsats, inden de skulle spille i Tivolis koncertsal.

Elevmøde

Elevmødet startede traditionen tro med jubilarsammenkomst. I år var det fredag den 11. juli og allerede fra kl. 18.30: stor festmiddag arrangeret af *Grete Søndergård*. Herefter var der samling i foredragssalen. I talen for jubilarene fremhævede jeg det værdifulde i, at jubilarer og andre gamle elever slutter op om skolen. Vi hverken kan eller vil opgive højskolens målsætning; men vi erkender selvfølgelig, at den til stadighed må revideres, hvis højskolen også fremover skal være en levende del af dansk folkeoplysning. Forstander *Torben Rostbøll* fra Ryslinge gengav glimt fra sin tid på Frederiksborg for 25 år siden.

Samværet i dagligstuen var alle tiders summemøde. Mange gode venner hyggede sig sammen - og det blev sent, meget sent, inden de sidste gik til ro.

Det er ikke muligt med nøjagtige tal på elevmødedeltagere. Men tallene fra jubilarmiddagen giver en strømpil. - Af 10-års jubilarer, altså fra sommeren 1965 og vinteren 1965/66 var der 51. Der var 39 25 års jubilarer. Af 40 års jubilarer var der 4, og af 50 års jubilarer var der 8.

Det var dejligt at møde jubilarene og høre dem fortælle om gamle dage - vi retter i denne forbindelse også en tak til de tidligere lærere, som var med til elevmødet. Nu skal ingen tro, at jubilarene kun talte om gamle dage, idet også mange helt aktuelle problemer blev drøftet.

Søndag formiddag var der en lille Nordsjællandstur arrangeret af *Bent Jakobsen*. Frokosten var sidste programpunkt i jubilarsammenkomsten. Herefter begyndte de øvrige deltagere i elevmødet at indfinde sig.

I foredragssalen talte jeg om vækst og balance i fremtidens samfund. Nogle af de synspunkter, der blev fremlagt, er gengivet som artikel i dette årsskrift. *Emil Petersen* talte om læsningens glæder.

Aftenfesten begyndte med skuespil, »Peter Oheys martyrium«, skrevet af den polske forfatter Slawomir Mrozek (samme forfatter har skrevet »I rum sø«, som blev opført ved elevmødet i 1974). Udover skolens lærere medvirkede Niels Madsen, elev fra 1951/52.

Efter skuespil og kaffebord gik dansen lystigt til Lyngbos orkester.

Søndag var der morgensang i kirken (nu sognekirke for Ullerød sogn) ved en af skolens gamle lærere, Vilh. Nielsen, der er undervisningsinspektør for folkehøjskolerne. Ved diskussionsmødet i foredragssalen var der indlæg ved *Svend Tornbjerg*, *Kirsten Jensen* og *Lars Thorkild Bjørn* om arbejdsløshed i dagens Danmark.

Ved middagen kl. 12 samledes vi i spisesalen. *Kaj Andersen*, elevforeningens formand, gav i sin tale bl.a. udtryk for de forskydninger, som i årenes løb er sket med rytmen og deltagelsen i elevmødet. Tidligere var søndag den store dag, nu var det helt klart blevet lørdag.

Førløbet af generalforsamlingen i Foreningen Frederiksborgelever er gengivet andetsteds i årsskriftet. - Som afslutning på elevmødet talte Fritz Norlan om »Glæden er den nærværende tid«.

Feriekurser

Vi har i år afholdt 4 feriekurser, hvoraf de tre var førstegangskurser, mens det fjerde, 70'erne i centrum, blev afholdt for syvende gang. En deltager fra hvert af kurserne har skrevet en beretning.

Søren Kierkegaard-kurset og u-landskurset blev afholdt samtidig, 20.-27. juni. Til Kierkegaard-kurset var der 46 deltagere, og beretningen er skrevet af fh. hospitalsinspektør Aage Dyrkjøb fra Horsens.

»Glæden er den nærværende tid«

Grundtvigs Højskole har fra 20.-27. juni 1975 afholdt et kursus med emne *Søren Kierkegaard og den menige mand* og med ovennævnte motto. Det var det første Kierkegaard-kursus på en dansk folkehøjskole, og det er derfor dobbelt glædeligt, at det blev en succes. Der mødte et halvt hundrede deltagere, og det gode var, at det var mennesker i alle aldre (fra nogle og tyve til 84 år), med vidt forskellig beskæftigelse og indstilling. Man kunne kort sagt virkelig lære noget af hinanden. Dage og aftener var fuldt optaget af foredrag, gruppearbejde, samtaler og hyggeligt samvær. Man ville nok være kommet hinanden endnu nærmere, hvis der havde været den dobbelte tid, men naturligvis måtte man så løbe den risiko, at ikke alle kunne komme.

Kurset blev ledet af *Fritz Norlan* og *Johannes Møllehave*, og foredragsholderne var foruden disse to *Jørgen K. Bukdahl*, *S. Haugstrup Jensen*, *Vera Plougmann* og *Helmut Toftdal*. De var netop så forskellige, men alle vel funderede, at det uden tvivl blev en oplevelse og inspiration for deltagerne.

Søren Kierkegaard er jo stadig aktuel, så hans tanker ganske naturligt må ses i sammenhæng med den tid, vi lever i. Derfor var det heller ikke noget støvet eller antikveret ved disse foredrag og samtaler. Kursisterne var ikke eksperter, men interesserede mennesker, og mange gav deres mening til kende.

Søndag eftermiddag var der en vellykket udflugt til forskellige steder i Nordsjælland, bl.a. til Kierkegaard-stenen på Gilbjerg hoved, med *Emil Petersen* som historiekundig leder. Kurset var som næsten alt andet i denne usædvanlig fine sommer begunstiget af et strålende vejr, så deltagerne fik også i den henseende det bedste indtryk af højskolen. *Aage Dyrkjøb*

U-landskurset havde 34 deltagere, og beretningen er skrevet af højskolelærer Ole Bengtsen fra Borup Højskole.

Udviklingsproblemer

Vel installerede og bespist startede vi fredag kl. 19 med en uddybning af kursusprogrammet ved kursuslederen, forstander *Svend Erik Bjerre* og højskolelærer *Ebbe Lundgaard*, efterfulgt af en diskussion om rammerne for et arbejdsprogram.

Udviklingsproblemer

Lørdag morgen samtidig med hedeboigen kom professor *Thorkil Kristensen*. I et bredt men udmærket oplæg trak T. K. en række udviklingsproblemer frem og søgte at aflive nogle myter i u-landsdebatten. T. K. anførte, at den udbredte opfattelse af u-lande som råstof- og fødevareeksporterende er en grov forenkling, og fremhævede nødvendigheden af, at kundskabsoverførsel fra i-lande til u-lande tilpasses u-landenes behov. Hvis udviklingshjælpen ikke skal blive vraget, må den bygge på u-landenes forudsætninger, og man må nok i højere grad end nu styrke udviklingen indenfor landbrugssektoren. T.K.s oplæg dannede grundlag for gruppediskussion, og vi sluttede formiddagen med gruppernes spørgsmål og modforestillinger til T.K.

Professor *Knud Erik Svendsen* holdt et oplæg om udviklingsmodeller. K.E.S. talte om forskellen mellem 50'ernes og 60'ernes tro på, at kapitalindsprøjtning automatisk vil føre til økonomisk vækst, og dette tiårs ønske om »Rural development«, og fremhævede, at mange u-lande i konsekvens heraf betragter industrisektoren som en støtte for landbruget. Han mente, at disse forhold er medvirkende til, at den kinesiske udviklingsmodel er kommet i søgelyset som alternativ til den kapitalistiske og sovjetiske model. K.E.S. anførte endvidere, at forholdene i de enkelte u-lande er så forskellige, at generelle udviklingsmodeller ikke kan diskuteres. At det forholder sig således, fremgik af den efterfølgende diskussion.

Trods den ovennævnte hedeølge var der stor interesse for professor *Ole Jensens* oplæg om »Livskvalitet - udvikling - religion«. O.J. talte om u-landenes problemer, set fra en anden synsvinkel. Han fremhævede kristendommens medansvar for, at vor kultur er natur- og kulturekspansiv, og slog til lyd for et samfund med høj livskvalitet og lav naturbelastning. Han betragtede udformning af en kritik af teologiens ekspansionsideologi som en opgave, der bør løses.

Højskolelærer *Agnete Bjerre* talte om u-landenes skønlitteratur som en nuanceret og vedkommende kilde til information om de problemer, kontakten med i-landene har påført u-landenes befolkning. Berøring med Vestens kultur har skabt kløfter - generationskløfter, tillidskløfter, kulturkløfter i videste forstand - og formidling af viden om disse forhold må prioriteres højt i oplysningsarbejdet. A.B. fremhævede, at uden forståelse og respekt for u-landenes særegenhed vil hjælpearbejdet formentlig være uden reel værdi, og den efterfølgende diskussion afslørede iøvrigt en stærkt divergerende opfattelse af, hvilken betydning u-landenes egne kulturelle og etiske normer skal tillægges.

Et panel bestående af undervisningsinspektør *Kamma Struwe*, u-landskonsulent *Christian Dorph*, chefredaktør *Knud Vilby* og forstander *Svend Erik Bjerre* diskuterede skolens og massemediernes rolle i u-landsoplysningen. Der udspandt sig en livlig diskussion bl.a. om hvor militant skolens rolle kan og bør være, og om pressens ofte tilfældige og principløse behandling af u-landsspørgsmålet.

Flere andre udmærkede oplæg kunne nævnes, og andre deltagere har måske hæftet sig mere ved disse. Vi var ikke en homogen gruppe. En havde sin viden om u-landsproblematik fra studier i Peru, en anden fra ophold i nepalesiske klostre, en tredje fra en tid som landbrugskonsulent i Ecuador. Dette i forbindelse med forskellige politiske tilhørsforhold gav diskussionerne - både de

70'erne i centrum

planlagte og de mere tilfældige og spontane - liv og farve, men skabte også nu og da kommunikationsvanskeligheder for de ca. 35 deltagere. Det må dog straks bemærkes, at disse vanskeligheder ikke påvirkede den meget hyggelige afslutningsfest.

Kursets tema var, som det fremgår, meget bredt, og det voldte ind imellem besvær at holde spørgsmålene om u-landenes problemer og om metoder i undervisning om u-lande ud fra hinanden. Behovet for at fordybe sig i et enkelt lands eller en regions problemer føltes stærkt, og dette i sig selv betragter jeg som et værdifuldt udbytte af kurset. Jeg kan fuldt ud tilslutte mig den deltager, der ved den afsluttende kursusbetragtning sagde, at det havde været »et udbytterigt kursus på et højt fagligt niveau.«

Ole Bengtsen

»70'erne i Centrum« havde i den første uge 103 deltagere, hvoraf de 11 var børn, og i den anden uge, Irlandsturen, 50 deltagere. Beretningen er skrevet af bibliotekar Ellen Hjermand fra Hillerød.

70'erne i Centrum

Jeg har nu deltaget i Grundtvigs Højskoles Feriekursus: 70'erne i Centrum, otte dage på højskole, 2 gange og kan ikke lade være med at tænke over, hvorfor jeg netop er så begejstret for denne ferieform, hvad er det, der sker i løbet af sådan en uge, hvad får jeg ud af det? fagligt, menneskeligt.

Jeg tror, at det der først og fremmest tiltaler mig er, at jeg får lejlighed til at møde nye mennesker, mennesker fra andre miljøer, med forskellig faglig baggrund, i alle aldersgrupper, som jeg kan prøve mig selv på, finde ud af, hvem jeg er i relation til dem, hvordan opfatter de mig, jeg dem, hvor hurtigt er en kontakt opstået, hvordan opstår den og hvilket resultat giver den. For mig at se, er det noget meget væsentligt, at vi kommer så mange mennesker sammen og via nogle ydre impulser, lærer at acceptere hinanden uden at være hæmmet af en i forvejen påklædt etikette. Vi kommer som vi er.

Heri ligger også en stor udfordring, for man må åbne sig, gøre noget for at få kontakter, dette kan ofte være svært i vores tilværelse, hvor angsten for at blotte sig er meget udpræget. Men heldigvis hjælper skolen og dens lærere én på vej. Kurset er nemlig opbygget så hver dag har sit emne. Dagen indledes med et oplæg fra en lærer, derefter følger samtaler i grupper som opsummeres i plenum. Om eftermiddagen foredrag af en »ekspert« på området med efterfølgende diskussion. Emnerne er meget forskellige, i år spændte de lige fra virkelighedsflugt, litteraturen idag, arbejdsløshed, Marx, Grundtvig, til mænds og kvinders stilling i samfundet idag. Kort sagt noget vi alle på en eller anden måde er i berøring med. Oplæggene gav ofte anledning til heftige diskussioner, og i grupperne fik man lejlighed til at prøve sin mening i forhold til andres, og fik belyst andre opfattelser, som tilsammen gav en et mere nuanceret billede ikke alene af problemet, men også af de andre deltagere.

En lige så væsentlig side af de otte dage er »ferien« d.v.s. organiseret underholdning i form af dans, skuespil, film og udflugter, og uorganiseret; egne ture i omegnen, samtaler over en øl og slentreture i parken!!

Hvert år kan ferien desuden fortsættes en uge i et andet land - denne gang i Irland. Det vigtigste for mig, når jeg første gang besøger et land, er at få et indblik i landets kultur og at lære nogle af landets indbyggere at kende. Begge ønsker blev opfyldt i Irland.

Vi startede mandag med en travetur i Dublin, hvor vi så »det man skal se« i byen: Christ Church Cathedral, St. Patrick's Cathedral, The City Hall, Dublin Castle m.m. Om eftermiddagen det kønne gamle Trinity College og biblioteket med »The Book of Kells«. Om aftenen havde de fleste af os det første møde med de irske pub'er, som blev vigtige ingredienser i vores ophold, men det er også her man kommer i kontakt med irerne og fornemmer, hvad der optager »den menige mand«.

Vi havde to heldagsudflugter med bus. Den første gik via Kilkenny og Tipperary vestpå til Bunratty Castle - en gammel borg fra ca. 1500. På grund af forskellige uheld undervejs blev vi forsinkede, så slottet var desværre lukket, da vi ankom, men vi så den tilhørende folkepark, en slags frilandsmuseum. Den anden tur gik først nordpå, hvor vi så et forsøgsladbrug og flere gamle borge, derefter syd for Dublin til et pragtfuldt bjergområde, hvor vi besøgte Glendalough, med ruiner af klostre fra år 1000 efter Kr. På begge ture havde vi nogle fantastiske chauffører, der vidste en masse om deres land og nød at dele deres begejstring med andre. Derudover fik vi indblik i kirkens ungdomsarbejde og det enestående arbejde, en gruppe mennesker gør for de subsistensløse, der i Irland har endnu ringere kår end i Danmark p.g.a. den betydelig dårligere sociale lovgivning. En tur i Abbey Theatre hørte selvfølgelig også med til opholdet, men det de fleste nok vil huske længst var vores middag på Castletown House, hvor vi efter rundvisning på det 250 år gamle slot, var til Georgian Caper Tour. Vi sad i et smukt højloftet kælderrum, og mens vi nød 5 retter mad med al den rødvin til, vi kunne drikke, blev vi underholdt med sang og guitarpil.

Radio/TV-kursus

Den sidste aften tilbragte vi i et forsamlingshus i en lille by Killiney syd for Dublin. Her blev vi sat grundigt ind i de irske folkedanse og fornemmede den irske livsglæde og trang til at holde de gamle traditioner ved lige.

Søndag i Kastrup opstod der stor forvirring. De sidste adresser og aftaler om at ses blev ordnet - men ikke alt blev sagt - derfor en hjertelig tak til Søren Haugstrup og Ebbe Lundgaard for en uforglemmelig tur og en hilsen til de øvrige deltagere.

Ellen Hjermind

PS: I den første uge var der følgende foredragsholdere udefra: programchef H. Engberg Pedersen, forfatter Vagn Steen, redaktør Kurt Boelsgaard, undervisningsinspektør Vilh. Nielsen, direktør Bjørn Selden samt folkesangeren Jens Christensen.

Familiekursus om børne- og ungdomsudsendelserne i radio og TV 3.-9. august havde 90 deltagere, heraf 39 børn. Kursusledelse: programsekretær Sten Baadsgaard, Sv. Erik Bjerre og Lars Thorkild Bjørn. Beretningen er skrevet af journalist Sven Bedsted fra Jyllandsposten.

Børne- og ungdomsudsendelserne i radio/TV

Det var meget varmt i den første uge af august. Op til 35 grader, sagde de i Radioavisen om morgenen, inden vi fik børnene hevet ud fra brusebadet og styrtede ned til dagens første måltid, som højskoletraditionen tro var afviklet, inden den sidste bid gled ned.

Der gik heller ikke mere end et døgn, før shorts var den foretrukne påklædning. Vi så ud, som om vi var på ferie. Det var vi også. Vi var på sådan noget, som i annonce-sprog kaldes meningsfuld ferie.

Da kursets emne var børne- og ungdomsudsendelser i radio/TV, havde de fleste af os taget børnene med. Men allerede den første kursusdag stuede vi dem af vejen til dertil arrangerede aktiviteter, inspireret af særligt indkaldt personale. Hvorefter vi med krøllede hoveder satte os sammen i grupper for at diskutere og påvise mere eller mindre skjulte holdninger i de her TV-programmer.

Det var en vildmand. For selvfølgelig havde vi brug for hinanden. Vi voksne ville gerne aflure børnenes reaktioner på alle de farvelagte TV-produktioner, og børnene ville sørme se alle de udsendelser, som vi efterhånden havde fundet ud af var for dårlige til vore børn.

»Lad dog børnene«, sagde vi. Det var jo som sagt meget varmt. Hvorefter vi gik i kødet på de indkaldte ansvarlige fra Danmarks Radio for at fortælle dem, at selv om børnene var tilfredse med deres produkter, så var det ikke ensbetydende med, at børnene ikke ville blive mere tilfredse, hvis de fik nogle bedre programmer. Vi var kort sagt utilfredse med den hovedtendens i TV's småbørnsudsendelser, der bekræfter børnene i et kønsrolle-, familie- og samfunds-mønster, som hørte vores barndom til. Vi var foruroligede over, at udsendelserne er så beroligende, at vi med sindsro kan bruge skærmen som babysitter. At »Kaj og Andrea« er en sutteklud og ikke en udfordring for vore børn, kunne de fleste af os ikke acceptere.

Radio/TV-kursus

Ind imellem disse nødvendige holmgange udviklede der sig et pragtfuldt afslappet gruppe-arbejde på tværs af generationerne. Børnene blev mere og mere nærgående, og vi lærte at argumentere med et barn på hvert knæ. Atmosfæren var venlig og varm, og vi rystede de intellektuelle knive ud af ærmerne, så vi med sindsro kunne åbne os for hinanden i de indbyrdes debatter.

Og midt i det hele gik Thorkild Demuth og hans spillepiger fra Seem rundt og spillede folkemusik. Kædedansene på plænen blev kursets røde tråd. I det hele taget var TV-skærmen - også for børnene - død i sammenligning med den nære kunstneriske kontakt vi fik gennem musikken, sangen, dansen, børneteateret Artibus og de to fremragende franske mimikere Joelle og Paul André Sagel. Tydeligere kunne det ikke demonstreres, at TV er og forbliver en erstatning.

Også for det rent fysiske møde med de personer, der går ind og ud af vores stuer via TV-Avisen. Jeg tænker i denne forbindelse på det både fysiske og psykiske chok, de fleste af os fik ved mødet med Erhard Jakobsen en af aftenerne. I løbet af et par minutter havde han arbejdet sig op på et støjniveau, som arbejdstilsynet ville gribe ind overfor på en hvilken som helst arbejdsplads. Men det lykkedes ham ikke at hjernevaske os. Dertil var der for mange børn til at råbe: »Jamen, han har jo ingenting på ...«.

Da vi kørte hjem efter kurset, sagde vores 6-årige dreng, at nu ville han hjem og spare op, så han kunne komme på højskole igen næste sommer, også selv om vi ikke ville med. - Det er jeg nu ikke sikker på, at han får lov til. Vi vil nemlig også med.

Sven Bedsted

Udover de ovenfor nævnte medvirkede følgende foredragsholdere eller deltagere i paneldiskussion: programchef Mogens Vemmer, stud. mag. Biba Schwoon, adjunkt Knud Munksgaard (næstformand i Børne- og Ungdomsudvalget), lærer Birger Christian Lind (Kristelig Lytter- og Fjernseerforening) og radiorådsmedlem Børge E. Nielsen, formand for Arbejdernes Radio- og Fjernseerforbund.

Skolekredsen

Grundtvigs Højskole Frederiksborg fik en ny fundats i 1973. I dette dokument står, at højskolens øverste myndighed er en skolekreds, som er garant for, at skolen arbejder efter sit mål. Folk, der er interesserede i yderligere oplysninger om fundatsen, henvises til årsskriftet i 1974, hvor fundatsen og andre vigtige dokumenter er gengivet.

Det første møde i skolekredsen blev holdt søndag den 22. september 1974. Agronom Bent Lassen (repræsentant for vinteren 1966/67) var dirigent, og bestyrelsens formand, der også er formand for skolekredsen, Jens N. Christiansen, aflagde beretning om ændringer i bestyrelsens sammensætning, forstanderskifte, RDC byggefond og det forventede køb af Peter Grundtvigs Vænge i Gadevang, til opførelse af en ny højskole.

Haugstrup, der jo var forstander i skolekredsens første år, fortalte om skolearbejdet. Han omtalte bl.a. forsøg på at finde nye veje, idet spredningen inden for elevholdene var blevet større. Man kunne dele dem i tre grupper. Den første bestod af mere modne elever, som allerede havde en uddannelse, og som efter skoleopholdet normalt rejste tilbage til det arbejde, de kom fra. Den anden gruppe stod foran en uddannelse, og de benyttede skoleopholdet som led i deres uddannelse. Den tredje gruppe vidste endnu ikke, hvilken uddannelse de skulle søge. Mange af dem var ret unge og skoletrætte, og flere af dem syntes let at kunne blive tabere i samfundet; de havde tilsyneladende søgt højskolen for at finde et trivselssted.

Formanden gennemgik regnskabet, der imidlertid var kommet så sent fra revisoren, at bestyrelsen endnu ikke havde haft mulighed for at vurdere det. Han foreslog derfor, at der blev indkaldt til ekstraordinært møde til godkendelse af regnskabet.

Forslaget om en udvidelse af gruppen »Venner af højskolen« blev også henvist til det ekstraordinære skolekredsmøde.

Viceskoleinspektør Ole Vig Jensen blev genvalgt som medlem af bestyrelsen, og den hidtidige statsautoriserede revisor, Bøgh Nielsen fra Haslev, blev ligeledes genvalgt.

I dette møde deltog 34 af skolekredsens medlemmer.

Ekstraordinært skolekredsmøde

blev afholdt den 7. december. Højskolelærer Ebbe Lundgård var dirigent. - 16 af kredsens medlemmer deltog i mødet.

Regnskabet for finansåret 1973/74 blev godkendt. Det udviste et underskud på 92.000 kr.

Næste punkt på dagsordenen var en drøftelse af skolekredsens arbejde. Jens Christiansen sagde indledningsvis, at der især var tre arbejdsområder, som var vigtige for skolekredsens virke:

(1) at fungere som kontrolorgan for bestyrelsens dispositioner. Denne opgave løses formentlig bedst ved at forholde sig kritisk overfor de oplysninger, der

Skolekredsen

af bestyrelsen fremlægges i forbindelse med årsmødet. Kun i de tilfælde, hvor der opstår egentlige vanskeligheder for samarbejdet mellem bestyrelsen og skolens ledelse, kan der blive tale om at bede skolekredsen om mere direkte indgreb.

- (2) at give gode råd til bestyrelsen og skolens ledelse vedrørende skolens daglige arbejde.
- (3) at være PR-institution for skolen, specielt med hensyn til bestræbelserne for, at skolen fortsat kan modtage elever fra alle egne af landet.

Der var desuden en drøftelse af højskolens arbejde. Denne forhandling havde som oplæg Bjerres artikel om »Højskoletanker«, gengivet i årsskriftet 1974. - Begge indlæg gav anledning til en god drøftelse.

Skolekredsen består af (1) skolens bestyrelse, (2) elevforeningens bestyrelse, (3) den siden 1942 af hvert elevhold til elevforeningens bestyrelse valgte repræsentant, og (4) 20 venner af højskolen, første gang udpeget af højskolens bestyrelse.

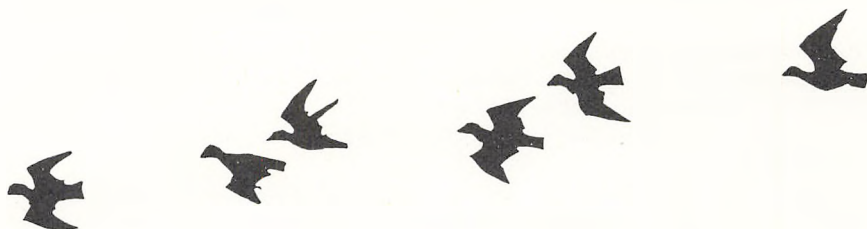
Bent Jakobsen foreslog tallet af venner af højskolen udvidet til 50, så der var mulighed for at alle skolens lærere og øvrige faste personale kunne være medlemmer (de indbydes under den gældende ordning til at deltage i forhandlingerne, men uden stemmeret). Forsamlingen vedtog bestyrelsens forslag om at udvide tallet fra 20 til 36 (valgt for en periode af 4 år). Lærere og øvrige faste personale kan *vælges* som medlemmer af kredsen.

Det ekstraordinære møde sluttede med en drøftelse af formen for de kommende årsmøder. Der var enighed om, at det var vigtigt at have god tid til forhandlingerne.

Nedenstående bringes medlemslisten for skolekredsen. Der er huller i rækken af årgangsrepræsentanter - det skyldes, at nogle repræsentanter ikke har ment at kunne afse tid til at deltage i arbejdet, et par stykker har ikke kunnet efterspores, og to er afgået ved døden. Nye medlemmer valgt på det ordinære møde den 20. september i år er medtaget på listen.

Erfaringerne med skolekredsens møder har været særdeles gode, så vi ser frem til et fortsat samarbejde til gavn for skolen.

Sv. Erik Bjerre

Skolekredsens medlemmer

A. Skolens bestyrelse

1. Administrationschef Jens N. Christiansen, Ordrup Jagtvej 25, 2920 Charlottenlund
2. Direktør Arne Fremm, Da. Røde Kors, Ny Vesterg. 15, 1471 Kbh. K.
3. Viceskoleinspektør Ole Vig Jensen, Spättevej 8, 4370 St. Merløse
4. Forstander Anton Mariegård, Tjørnevang 4, 3400 Hillerød
5. Direktør Jørgen Paulsen, Frederiksborg Slot, 3400 Hillerød
6. Konsulent H. O. Stryhn, Carl Zahlmansvej 11, 3400 Hillerød
7. Højesteretssagfører Ib Thyregod, Viggo Rothesvej 7, 2920 Charl.

B. Elevforeningens bestyrelse

8. Lærer Kaj Andersen, Vivild Ungdomsskole, 8962 Vivild
9. Sygeplejerske Bolette Petersen, Viisted Skovvej 71, 9530 Støvring.
10. Stud. André Møller Mortensen, Sognevej 8, 2640 Hedehusene
11. Lærer Karen Margrethe Prior, Magnolievej 53, 2500 Valby
12. Journalist Jørgen Skjoldan, Litorinaparken 83, 2680 Solrød Strand
13. Stud.mag. Ole Winckler Andersen, Ungdomsskolen, 5472 Særslev
14. Postbud John Erik Petersen, Vedbybørre, 4200 Slagelse
15. Snedker Anton Rosenberg Jensen, Bøgely 17, 6100 Haderslev
16. Konsulent Gert Jensen, Otto Skousvej 7, 6000 Kolding

C. De siden 1942 af hvert elevhold til samme forenings bestyrelse udpegede holdrepræsentanter

17. (41-42) Gårdejer Knud Christiansen, Tofte, 3200 Helsingø
18. (43-44) Forstander Fritz Teichert, Nordisk Landboskole, Rugårdsvej, 5000 Odense
19. (1944) Realskolelærer Kristine Jørgensen, Jernbækvej 3, 2860 Søborg
20. (46-7) Overlærer Gunnar Jørgensen, Sydskråningen 3, 2860 Søborg
21. (1947) Forstanderinde Ellen Margr. Boye Andersen, Nordborg Slots efterskole, 6430 Nordborg
22. (1948) Fru Thyra Lyng Mouritsen, Rideknægtsvej 1, 3400 Hillerød
23. (48-49) Regnskabskonsulent Karl Hansen, »Birkely«, Nygårdsvej 12, 5856 Ryslinge
24. (49-50) Seminarieadjunkt Andreas P. List, Sønderbyvej 16, Agtrup, 6091 Bjert
25. (51-52) Hr. Gunnar Drewsen, Liljenas, Forsheda, Sverige
26. (1952) Pianistinde Inger Brøns, Ahornvej 36, Dyrup, 5250 Fr. Bøge
27. (1954) Kontorassistent Else Marie Andreassen, Herlevgårdsvej 4, lejl. 28, 2730 Herlev
28. (1955) Lærer Ingrid Smedegård Petersen, Ildved, 7300 Jelling
29. (55-56) Gårdejer Nis Kr. Nissen, Skelbækgård, Nørreremark 22, 6400 Sønderborg
30. (1956) Højskolelærer Karen Tornbjerg, Teglværksvej 26, Hillerød
31. (57-58) Viceskoleinspektør Ole Vig Jensen, Spättevej 8, 4370 Store Merløse
32. (1958) Regnskabskonsulent Lis Nielsen, Fasanvej 25, 4300 Holbæk
33. (59-60) Direktør Lauge N. Jepsen, Bakkevej 4, 6261 Bredebro
34. (60-61) Gårdejer Hans Henrik Nielsen, »Hjemmegård«, Lyngerup, 3630

Skolekredsen

Jægerspris

35. (62-63) Bestyrer Svend Birkedal Pedersen, Rørth, Skalborgvej 20, Rørth, 8300 Odder
36. (1963) Fru Gudrun Bechsgaard, Kongsted Engvej 8, Fredericia
37. (64-65) Gårdejer Ankjær G. Stenskrog, Østergård, 5854 Gislev
38. (1965) Stud. theol. Erik Krebs Jensen, Brynhøjvænget 72, Tilst 8381 Mundelstrup
39. (66-67) Fuldmægtig Bent C. Lassen, J.F. Kennedy-Plantsoen 45, Voorschoten, Holland
40. (67-68) Journalist Lone Svejgård, Østergade 16, 7700 Thisted
41. (E 68) Stud. polyt. Holger Dumstrei, Kampsaxkollegiet, Kollegiebakken 9, vær. 1915, 2800 Kgs. Lyngby
42. (E 69) Slagtersvend Per Ingemann Christensen, Edelsmindevej 18, 2700 Brønshøj
43. (E 70) Sygeplejerske Bolette Petersen, Ågård, Vildsted skovvej 71, 9530 Støvring
44. (V 72) Stud. Jens Hagemann Rasmussen, Holmebakken 7, 6700 Esbjerg
45. (E 72) Konservatorieelev Johannes Lund, »Møllehuset«, Hadsundvej 76, 8900 Randers
46. (V 73) Stud.med. Troels Havelund Petersen, Havelundsvej 3, Rudme, 5750 Ringe
47. (E 73) Stud. Ole Winckler Andersen, Nordfyns Ungdomsskole, 5472 Særslev
48. (V 74) Postbud John Erik Petersen, Vedbynørre, 4200 Slagelse
49. (E 74) Snedker Anton Rosenberg Jensen, Bøgely 17, 6100 Haderslev
50. (V 75) Konsulent Gert Jensen, Otto Skovsvej 7, 6000 Kolding
D. Venner af højskolen
51. Højskolelærer Agnete Bjerre, GHF
52. Højskolelærer Lars Th. Bjørn, GHF
53. Fhv. seminarirektor Morten Bredsdorff, Hammerichsvej 12, 4760 Vordingborg
54. Pedel Niels Bundgård, GHF
55. Fhv. forstander Sv. Dræby, Kjellegårdsvej 4, Ramløse, 3200 Helsingø
56. Programchef H. Engberg Pedersen, Strandparken 41, Roskilde
57. Konsulent Laura Halkjær, Bogholder Allé 39 II, 2720 Vanløse
58. Landsretssagfører E. Høgsbro Holm, Solsortevej 75, 2000 Kbh. F.
59. Højskolelærer Bent Jakobsen, GHF
60. Gårdejer Helge Jensen, Hammerødgård, Plejelt, 3230 Græsted
61. Professor Thorkil Kristensen, Odinsvej 18, 3460 Birkerød
62. Lærer Bente Langfeldt, Skæretvej 20, 5856 Ryslinge (1975).
63. Gårdejer Jacob Nielsen, Kæderup, 3200 Helsingø
64. Fru Karen Nielsen, Carinaparken 54, 3460 Birkerød
65. Konsulent Anna Nørgård, Horsevænget 8, 3400 Hillerød
66. Højskolelærer Emil Petersen, GHF (1975)
67. Gårdejer Per Pinstrup, Thoruphede, 9510 Arden (1975)
68. Fru Kirsten Sønderby, Ågade 3, 7500 Holstebro (1975)
69. Rektor Hanne Søndergård, Kratholmsvej 12, 2830 Virum
70. Viceskoleinspektør Else Uhrskov, Kongevejen 35B, 2840 Holte.

Foreningen Frederiksborgelever

En af de store aktiviteter i Foreningen Frederiksborgelevers virke er som bekendt afholdelse af elevmøde. Enhver ved vist også, at alle de kræfter, der lægges i for at få dette møde afviklet, så alle vi gamle, ældre og endnu ældre fra fjern og nær kan stævne sammen til gode gensynsdage og festlige og lærerige oplevelser i højskolens miljø, i særlig grad er baseret på meget stor indsats af skolens personale, såvel fra køkken og have som fra skolestue. En stor tak til jer alle, der medvirkede til at få elevmødet 1975 til at blive yderligere en højskoleoplevelse.

Elevforeningens bestyrelse har vist ingensinde tidligere været samlet så ofte som i dette år. Mødeaktivitet er ganske vist ikke nødvendigvis ensbetydende med, at der sker en masse; men vi forsøger efter bedste evne at tage ting op, som vi mener har betydning for foreningen og for højskolen. Blandt de ting, der har været debatteret, er nærværende skrift. Man vil bemærke et redaktørskifte. *Haugstrup* har, gennem de år han har ledet skolen, været skriftets redaktør. Redaktørskiftet sker da naturligt med forstanderskiftet. Foreningens tak til *Haugstrup* for det store slid med skriftet gennem de mange år.

Redaktørskiftet kunne foranledige ændringer. Den nye redaktør og bestyrelsen var dog enige om, at ændringer skulle foretages med nænsom hånd. Men dømt selv.

Frederiksborgbladet har også optaget bestyrelsens sind en del. Det er dog nærmest tekniske ændringer samt ændring af bladhovede, der har været på tale. Imidlertid har *Emil Petersen* bedt sig fri for redaktørjobbet fra og med næste nummer. Emil har gennem en meget lang årrække redigeret dette blad, der tre gange om året bringer et frisk pust fra vor gamle skole, og det er med beklagelse, vi har set os nødsaget til at tage anmodning om fritagelse til efterretning. Der skal imidlertid lyde en stor tak for det arbejde, Emil gennem årene har lagt i redigeringen af Frederiksborgbladet. Vi ved, det ikke altid har været nogen let opgave. Det er da også glædeligt for os, at det netop er *Haugstrup*, der har lovet at tage udfordringen op. Vi er nu sikre på, at vi fremdeles får et godt og spændende blad.

Tak til Emil for slidet gennem årene og tak til *Haugstrup*, fordi du vil tage opgaven på dig.

Der har stedse gennem årene været diskuteret elevmødedatoer. Der er nu en udsigt til, at der sker ændring. Der sigtes mod at afholde elevmøde 14.-16. maj 1976. Endvidere arbejdes der med planer om at etablere egentlig børneparkeering, så 10 års jubilare og andre i det lag får mulighed for at deltage i hele elevmødet.

På generalforsamlingen vedtog man at udnævne *Thorvald Henningsen* til foreningens æresmedlem. Det er netop i år 50 år siden, Thorvald blev ansat på skolen. De fleste elever gennem mere end 50 år kender Thorvald, og hvad mere er, Thorvald kender særdeles mange fra alle disse elevhold. Det er et udtryk for en levende interesse for vor skole, og en god begrundelse for

udnævnelsen. Endvidere passerede Thorvald, hvor utroligt det end lyder, d. 1. okt. de 80 år.

Den 1. august fyldte iøvrigt foreningens andet æresmedlem, pastor emeritus *N. P. Nielsen, Sønderborg*, 90 år. (se Frederiksborgbladet sept. 75).

Generalforsamlingen genvalgte *Bolette Petersen* og *Karen Margrethe Prior* til bestyrelsen.

Bestyrelsen har nu følgende sammensætning (G = generalforsamlingsvalgt):

Kaj Andersen (formand) (G 74), Højgårdsvej 5, 8962 Vivild.

Jørgen Skjoldan (næstformand) (G 75), Litorinaparken 83, 2680 Solrød Strand.

Bolette Petersen (G 75), Vilsted Skovvej 71, 9530 Støvring.

André Møller Mortensen (G 74), Sognevej 8, Reerslev, 2640 Hedehusene.

Karen Margrethe Prior (G 75), Magnolievej 53, 2500 Valby.

Ole Winckler Andersen (E 73), Nordfyns Ungdomsskole, 5472 Særslev.

John Petersen (V 74), Vedbynørre, 4200 Slagelse.

Anton Rosenberg Jensen (E 74), Bøgely 17, 6100 Haderslev.

Gert Jensen (V 75), Otto Skousvej 7, 6000 Kolding.

Iøvrigt vedtog man på generalforsamlingen kontingentforhøjelse, der gør det endnu mere fordelagtigt at betale over giro. Nu 20 kr., mens det ved efterkrav koster 25 kr. Landselevforeningen af Højskoleelever (sammenslutningen af ca. 35 højskoleers elevforeninger) passerede i 1975 sit 25 års jubilæum. Det er undertiden diskuteret, hvorvidt Frederiksborgelever har udbytte af medlemskabet eller ej. Værdien bør da også hele tiden vurderes. Højskole er imidlertid ikke blot et spørgsmål om Frederiksborg, selv om det for os gamle elever er noget meget væsentligt, men om højskoleideen i det hele taget. Den danske folkehøjskole bør ikke være fortidslevn, men en fremtidsmulighed, der måske har større berettigelse nu end nogensinde tidligere, hvis de menneskelige værdier skal bevares i vort samfund. Der er brug for alle gode kræfter, der vil samles om et alsidigt tilbud af højskolemuligheder i Danmark.

Det er værdifuldt, at vi er med til at fastholde gode, gamle traditioner omkring vor skole. Men det er endnu vigtigere, at vi forsøger at tage nye ideer op, som på den ene eller anden måde kan gavne den danske højskole og dermed Frederiksborg Højskole.

Vel mødt til elevmødet i maj 76.

Kaj Andersen

Nyt fra Landsforeningen af Højskoleelever

I mange elevforeninger er der tradition for at samle de forskellige »runde årgange« (såsom 5, 10, 15 o.s.v. års jubilarer) ved elevmøderne. Ofte bliver disse begivenheder foreviget med et fotografi i årsskrifterne (så de, som ikke kom til jubilæet, kan se, hvem der deltog.)

Landsforeningen af Højskoleelever (LaH) markerede sit 25 års jubilæum med et møde i Vartov den 12. marts d.å., hvor repræsentanter fra den stiftende generalforsamling og sekretariatets tidligere formænd og ledere samt repræsentanter fra højskoler og elevforeninger var til stede.

Denne artikel burde have bragt et billede fra begivenheden, men desværre har vi ikke et, som egner sig godt nok til formålet.

Efter traktementet samledes man til foredrag i Vartov's store sal, hvor højskolelærer *Jens Rosendal* fra Løgumkloster holdt et foredrag med emnet »Højskolen i kritisk belysning. Overlevede Grundtvigs tanker omplantningen fra idé til virkelighed?« Bagefter hyggede man sig med en svingom.

I forbindelse med 25 års jubilæet har bladet HØJSKOLEELEVER bragt historiske artikler om sekretariatets første år, hvor ideen blev gjort til virkelighed. Da evt. interesserede kan læse om disse ting i bladet, vil jeg ikke trætte læserne med dette.

Det årlige repræsentantskabsmøde blev i år afholdt på Egå Ungdomshøjskole den 7.-8. juni 1975. Til mødet kom repræsentanter fra 15 af de 35 tilsluttede elevforeninger. Der udspandt sig en livlig debat lørdag eftermiddag efter formanden *Robert Petersen's* mundtlige beretning. Men man kunne ønske sig, at endnu flere elevforeningsrepræsentanter kom til dette møde en gang om året og tilkendegav synspunkter og bragte indslag fra de forskellige elevforeninger. Lørdag aften var der et foredrag om »Folkelighed« af *Frederik Christensen*, Vrå højskole. Efter foredraget var der diskussion. Søndag formiddag udspandt der sig igen en livlig debat omkring emnet »Højskoleideen og u-landene« med *Sv. Erik Bjerre*, Grundtvigs Højskole Frederiksborg, og *Poul Jørgensen*, Den rejsende Højskole.

Næste års repræsentantskabsmøde er berammet til at finde sted den 8.-9. maj 1976 på Askov højskole, og i den forbindelse opfordrer styrelsen elevforeningsmedlemmerne til at reservere tidspunktet.

Igennem de forskellige udvalg, der er nedsat af LaH, med det overordnede formål at udbrede oplysning om den danske folkehøjskole, er følgende aktiviteter sat igang:

Københavnskredsudvalget arrangerer og koordinerer forskellige elevforeningsarrangementer, såsom møder, lørdagshøjskole etc. *Kontaktudvalget Jylland-Fyn* forsøger at arrangere lignende aktiviteter udenfor det storkøbenhavnske område. *Internationalt Udvalg* koordinerer internationale kontakter. *Kontaktudvalget i København* er et idéforum for de enkelte højskoleers elevforeninger, hvor elevforeningsrepræsentanter for alle de tilsluttede elevforeninger mødes og diskuterer aktiviteter og elevforeningsarrangementer. Dette for at hjælpe og

inspirere disse repræsentanter til deres arbejde i de enkelte elevforeningers interesse. *Bladudvalget* udgiver bladet HØJSKOLEEELVER, som udkommer 4 gange om året og koster 10 kr. for 4 numre. I bladet sendes relevante oplysninger fra de forskellige elevforeninger og deres arrangementer, og der bringes artikler om højskolen.

Vandrestillingen »Højskolebilleder«, som er lavet af H.S. og som i ord og billeder fortæller om højskolen i dag, kan stadig bestilles af de enkelte elevforeninger, hvis man vil vise den til elevmøderne. For at være sikker på at kunne vise den enten i 1976 eller 1977 bedes man bestille den allerede nu.

Gennem medlemskab af LaH er de enkelte elevforeninger tilsluttet Dansk Ungdoms Fællesråd, hvor LaH som en af de ikke-politiske foreninger er med under denne »paraply« af ungdomsorganisationer. Gennem dette medlemskab er LaH med i et bredt forum af ungdomsarbejde. De enkelte elevforeninger kan sende elevforeningsrepræsentanter til de forskellige kurser, møder eller rejser, som DUF arrangerer for dets medlemsorganisationer.

LaH består i dag af 35 elevforeninger med ca. 46.000 elevforeningsmedlemmer. Foreningen har til huse hos Højskolernes Sekretariat i Vartov i København. Vi har ofte mødt den opfattelse, at sekretariatet mere er til glæde for københavnere end for højskolesøgende fra Fyn og Jylland. Intet kan være mere forkert. Ved optælling af de skriftlige forespørgsler til H.S. i kalenderåret 1974 viste det sig, at 40% af forespørgslerne kom fra Jylland, 10% fra Fyn, 20% fra Sjælland, 20% fra det storkøbenhavnske område og ca. 10% fra udlandet. Med andre ord kom 4/5 af de skriftlige forespørgsler om højskoleophold uden for det storkøbenhavnske område.

Med disse procentsatser antyder vi den ene halvdel af sekretariatets arbejdsområde, men de personlige og telefoniske forespørgsler udgør også en væsentlig del af vort arbejde. Ved en tidligere optælling af telefoniske forespørgsler viste det sig, at 1/2 af telefonsamtalerne kom fra Fyn og Jylland, og den anden halvdel kom fra København og Sjælland.

I januar i år udsendtes fællesbrochuren og brochuren om de korte kurser 1975, og de blev trykt i henholdsvis 32.000 og 23.000 eksemplarer. Disse to brochurer med oplysninger om undervisningstilbud til lange og korte kurser sender vi til biblioteker, kommuner, skoler, erhvervsvirksomheder m.v. for at gøre opmærksom på højskolernes undervisningstilbud.

Udsendelsen af disse brochurer er en væsentlig del af vort arbejde, som er med til at udbrede oplysning om den danske folkehøjskole.

I den forgangne sommer har der været arrangeret korte kurser på mere end halvdelen af samtlige højskoler. Lidt mindre end 200 kurser blev tilbudt. Til hjælp for evt. interesserede samlede HS disse kurser på en plakat, som blev udsendt til de samme steder som brochurerne.

Dette er i korthed nogle af de aktiviteter, der finder sted gennem Højskolernes Sekretariat.

I lighed med tidligere år vil vi opfordre alle interesserede læsere til at aflægge sekretariatet et besøg.

Vartov, den 5. november 1975
Arne Andresén

Meddelelser

FREDERIKSBORGLÆRERE m.v. To runde fødselsdage: Den 30. juni kunne tidligere lærerinde på Frederiksborg, *Laura Halkjær Kristensen*, fejre sin 70 årsdag. Laura Halkjær er medlem af skolekredsen, så hun står stadig i forbindelse med sin gamle skole. - Den 10. oktober passerede *Guldborg Warming Nielsen*, Skolegade, Helsingø, det samme runde hjørne. Guldborg var i mange år elevforeningens sekretær.

Fredag den 1. august fyldte pastor *N. P. Nielsen*, Sønderborg, 90 år. Frederiksborgelev 1905-06. Æresmedlem af elevforeningen. Thorvald Henningsen, også æresmedlem af elevforeningen, fyldte 80 år den 1. oktober. - Lene og Ebbe Lundgaard fik den 3. september en søn, Rune; deres adresse er: Den frie Lærerskole, Ollerup.

BIBLIOTEKET. Flittige læsere af »Biblioteksrapporten« vil huske at vi sidste år begyndte en reorganisering af biblioteket. Jeg kan her berette at værket skrider godt og sindigt fremad. I fjor meddelte jeg, at arbejdet ville tage ca. tre år, og det kommer nok til at passe. Den tungeste del er allerede gjort. Ca. 6000 bøger er flyttet til deres nye pladser. Bøger vejer tungt! Jeg vil gerne her benytte lejligheden til at takke de elever på vinterholdet 1975, som hjalp til med arbejdet. I gjorde en stor indsats!

Nu genstår der så bare et par års tid bag skrivebordet, og så skulle alle bøger have fået nyt decimalklassenummer, alle u-indbundne bøger være plastede, slidte bøger være reparerede, og kartoteket være blevet forsynet med emne- og titelkort for de fleste bøgernes vedkommende. Mange af bøgerne er fejlplacerede (og mange af disse fejl har jeg også selv gjort) og for at give et billede af, hvilket sindigt arbejde det er at rette op denne skade, refereres arbejdsgangen: Den gamle decimal fjernes. Forfatter- og decimalkort fjernes fra kartoteket. Nyt decimaltal skrives og anbringes på bogens ryg. Nyt forfatter - emne - titel - decimalkort skrives og sættes på plads i kartoteket. Bogen plastes. Dette arbejde kan for en enkelt bogs vedkommende tage over en halv time.

I fjor blev der indkøbt nye bøger til biblioteket for ca. 4.000 kr. Desværre er tempoet i år nedsat p.gr.a. den kære økonomi. Men der kommer forhåbentlig nye tider. Hvem ved? Biblioteket har modtaget en del boggaver, hvorfor herved takkes.

Fritz Norlan

FREDERIKSBORGLÆRERE I april begynder det. Der aftales møder rundt omkring i landet. Det skal altsammen bekendtgøres i Frederiksborgbladet: dato, klokkeslet, mødested o.s.v.

Vinterskolen slutter. Nu gælder det Frederiksborgmøderne. »Fra Hal og Hytter små« strømmer deltagerne fra de mange gamle årgange til møderne på højskoler, ungdomsskoler eller byens hotel. Strømmen kan variere lidt, men lad det ligge nu, det snart er jul! - Og så kommer Bjerres bil eller Haugstrups eller

Bents med lærere fra Frederiksborg, parate til at tale og diskutere og »være sammen med«.

Undertegnede bekender gerne, at uden disse ture ville der være store områder i det danske land, hvor jeg aldrig havde sat mine ben. Dette være udtryk for en noget egoistisk værdsættelse af kredsenes virke, men sandelig også - jeg véd på fleres vegne - for taknemmelighed for megen gæstfrihed, for natlogi og formiddagskaffe med udsigt over blånende vande ved Mors og Fur eller andetsteds!

Til sagen!

Vi startede i år allerede den 30. april med et Frederiksborgmøde i den kun delvis »stiftede kreds« Storstrømmen. Det var det andet møde her, ligesom det første på Hotel Baltic i Nykøbing F. Vi håber, der bliver en »rigtig« kreds ud af det med bestyrelse o.s.v. Ellers går det endda!

Agnete Bjerre fortalte om vore udenlandske elever og - måske inspireret af bekendtskabet med to dygtige kinesere på det nylig afsluttede hold - om kinesisk litteratur. Og *Lars Thorkild Bjørn* om situationen på arbejdsmarkedet. Deltagerne i mødet kunne fortælle, at det kniber at få noget at vide på forhånd om mødet - det gælder vist også andre steder. Årsagen er den simple, at mange i og for sig interesserede er gledet ud af elevforeningen og derfor heller ikke får det lille blad. - Bare ind i vore kartoteker igen! Hjælp os med dét, alle I, der har en nabo eller en kusine, der har været elev her engang, men ikke længere er medlem!

Den 2. maj, en fredag, var der møde både i Nordjysk Kreds og i Sønderjylland: på Morsø Ungdomsskole og på Gråsten Landbrugsskole. På Mors blev mødet ledet af *John Kjær Nielsen*. Herfra var kommet *Sv. Erik Bjerre* og *Birgitte Hansen* og *Inger* og *Emil Petersen*. Bjerre talte om »Opdragelsen i Kina« - Tro nu ikke, at vi helt har svigtet landene i andre verdenshjørner! - *Birgitte Hansen* diskuterede, og det blev livligt, den nye udgave af Højskolesangbogen. Tilsyneladende et ladet emne! Det blev et hyggeligt møde på »Limfjordens Perle«.

I Sønderjyllandskredsen var arrangementet i gode hænder hos *Birthe* og *Viggo Momsen*, Elmevej, Brørup. Hernede talte *Haugstrup*: »Hvad skal vi stille op med marxismen?« - *Karen Tornbjerg* og *Fritz Norlan* havde også taget den lange rejse. Ja. Snakkede vi ikke også dér Højskolesangbog?

Søndag den 3. maj var der to eftermiddagsmøder: i Østjysk Kreds på Kolt Ældrehøjskole og hos vestjyderne på Fjordvang Ungdomsskole i Velling. - I Kolt blev vi modtaget af kredsformanden, *Karen Haugstrup*, der havde tilrettelagt alt fint, fint, f.eks. med børnepasning. Her var lærerne de tre, som aftenen forud havde været i Gråsten. *Karen Haugstrup* havde ønsket at træde tilbage som formand. Det må man imødekomme, men det giver anledning til også her at sige hende tak for et stort og grundigt arbejde for kredsen. - Hendes efterfølger er *Margit Jepsen* (vinteren 70). *Margit* er elev på Marselisborg Seminarium.

Det var vist *Kirsten Sønderby* i Vestjysk Kreds, der først kom på tanken om at arrangere et møde som en hel »familieeftermiddag«. Og til sådan en dag kunne hun også i år byde velkommen på »Fjordvang«. Teamet af lærere, der aftenen før havde været på Mors, var kommet hertil.

Fynskredsen holdt møde noget senere, den 14. maj. *Bente Langfeldt* kunne

byde velkommen til et godt besøgt møde på Ryslinge Friskole. Fra Frederiksborg kom friske kræfter: *Kirsten Jensen, Bent Jakobsen og Ebbe Lundgaard.*

Dette referat er ikke så fyldestgørende, som arrangørerne fortjener. Men måske det i øvrigt ikke gør så meget. Kunne det bare være en lille smule medvirkende til - sammen med bladets meddelelser - at opmuntre jer til at komme og være med, når indbydelsen er der. - Det er nemlig en god idé med de Frederiksborgmøder!
Emil Petersen

P.S. OM FREDERIKSBORGKREDSMØDER. Planlægningen af de lokale Frederiksborgkredsmøder har varieret noget i årenes løb. I nogle perioder er initiativet til afholdelse af møde udgået fra den lokale bestyrelse, mens det i andre år er skolen, som har været initiativtager.

Efter at have drøftet spørgsmålet har vi sendt følgende forslag ud til formændene for de lokale Frederiksborgkredse: Arrangementerne planlægges af kredsene, og møde afholdes på tidspunkter, der passer både kredsen og skolen. Kredsen søger at afholde en del af mødet sammen med en skolekreds, en forening eller lignende. Mødet kommer altså til at bestå af to dele: et »rent« Frederiksborgkredsmøde med nyt fra skolen (det er vigtigt, at der bliver tid nok til denne del af programmet) og så et udvidet møde med foredrag, oplæsning eller lignende. Det ligger jo nemlig sådan, at der til denne almindelige del af mødet udmærket kan være andre end Frederiksborgere til stede.
S.E.B.

VINTERFEST. Vi indbyder til vinterfest lørdag den 13. marts. Skuespil kl. 19.30 og derefter dans til kl. 01.

Send et brevkort senest 4 dage før festen, hvis du vil være med. Husk speciel tilmelding til middagen kl. 18.

ELEVMOEDET 1976 Det store elevmøde har gennem mange år været den 2. weekend i juli. Begrundelsen for placeringen var, at det lå bekvemt for de allerfleste i skoleferien, og at det passede ind i højskolens arbejdsrytme. Indtil 1968 havde vi jo en 3-måneders sommerskole maj-juli, og elevmødet satte sit præg på sommeren. Det var i de tider, da det var utænkeligt ikke at have friluftsskuespil til elevmødet - det gav et stort forarbejde og betød også, at der medgik tid fra undervisningen; men når mødet lå 2. weekend i juli, var der så lang tid til sommerskolens afslutning, at det almindelige skolearbejde kunne nå at komme i gang igen.

Ferierejser er nu så almindelige, at det ikke længere er oplagt at holde elevmødet i skoleferien, og da skolen jo afholder en række feriekurser, passer det gamle tidspunkt heller ikke så godt i skolens »køreplan« som tidligere.

En flytning af elevmødet har været indgående drøftet på flere generalforsamlinger i elevforeningen. På baggrund af disse drøftelser samt forhandlinger i lærerrådet er vi nu nået frem til den 2. weekend i maj (eller midten af maj) som et godt tidspunkt, og elevforeningens bestyrelse har accepteret tidspunktet som valgt.

Elevmødet 1976 finder altså sted *fredag den 14. maj - søndag den 16. maj.*

Fredag aften er kun for jubilarer, og jubilarringange regnes fra det år, højskoleopholdet begyndte. I 1976 udgår der særlig indbydelse til dem, som påbegyndte deres højskoleophold i 1966, 1951, 1936, 1926 og 1916.

Program for det store elevmøde vil komme i april-nummeret af Frederiksborgbladet.

FERIEKURSER 1976 Vi har planlagt følgende kurser til næste sommer:

- 19.-25. juni: (1) GHF Kierkegaard-kursus: »Det personlige i en anonym tid«.
(2) GHFU-landskursus: KINA, en udviklingsmodel.
27. juni-9. juli: GHF 70'erne i centrum. En uge på højskole om aktuelle emner og en uges studierejse til Finland.
- 5.-11. juli: GHF Radio/TV kursus: Underholdning for børn og voksne.
- Et detaljeret program for feriekurser 1976 vil være klar fra januar, og vi regner også med en præsentation af kurserne i Frederiksborgbladet (april nr.)

Ole Jensen, lærer ved højskolen fra starten i 1895, har givet navn til »Ole Jensens Hus«. Her er hans tre døtre Helga, Asta og Valborg foran deres barndomshjem. Asta (i midten) kunne i sommer fejre både 60-års højskolejubilæum og 80-års fødselsdag. Helga (gift Lund), sommerpige fra 1911, rundede de 80 i 1974. Til højre Valborg, sommerlærerinde på skolen fra 1924-34.

En hilsen

Da jeg ved generalforsamlingen i Grundtvigs Højskoles Elevforening i sommer blev æresmedlem af foreningen, kom det som en overraskelse for mig, og jeg vil da gerne hermed sige tak til dem, der har været medvirkende til, at det er blevet mig tildelt.

I over 50 år har jeg fulgt højskolen fra dens storhedstid i 1920'erne, gennem de trange tider i 30'erne og opgangen sidst i 30'erne og 40'erne. Her havde jeg mit arbejde til 1951. I de ca. 26 år tjente jeg 3 forstanderpar. - Siden har jeg som nabo til højskolen fulgt dens liv og virke på nært hold.

Til jer tidligere elever, kendte og ukendte, vil jeg sige tak for gode minder fra de mange år.

Jeg har haft lejlighed til at se højskolens indskrivningsprotokol, og mange af jer fra 1925 og fremefter står helt klart for mig. Og det er glædeligt, når I så kommer som jubilarer til elevmøderne: 50 - 40 og 25 års, da at se jer igen.

Slut op om vores gamle skole og hjælp med til, at den fremdeles kan trives. - Vi, der er gamle i højskolens tjeneste, har haft vores tid, nu må I unge fortsætte.

Tiderne er anderledes, og I er anderledes. Om I er langhårede og har skæg, jeres håndtryk kan være lige ægte.

Venlig hilsen
Thorvald Henningsen.

Efterårsskolen 75 har nu 102 elever, og huset summer af aktiviteter. Vi håber, at I alle vil modtage årsskriftet inden jul. Hele bogen er en hilsen fra skolen, og fra alle på GHF vil vi gerne ønske jer en glædelig jul og et godt nytår.

Agnete og Sv. Erik Bjerre

ELEVLISTE

Vinterskolen 1975

- Adam, Zakaria ben Hadji, Frankrigsgadekollegiet vær. 613, 2300 Kbh. S (Indonesien)
- Andersen, Jens Møller, Overgaden Oven Vandet 70 I tv., 1415 Kbh. K.
- Andersen, Kirsten Worning, Vejlesøvej 23, 2840 Holte
- Augustinussen, Elisabeth, Jujukat B 384 a., 3922 Nanortalik, Grønland
- Balle, Leif, Mogens Alle 25, 2800 Lyngby
- Bentsen, Erik, Skoleparken 81, 8330 Beder
- Bernt, Hanne, Egegade 7 II, 2200 Kbh. N
- Bjerre, Jørgen, Drosselvej 4, 7650 Bøvlingbjerg
- Bohn, Michael, Baneløkken 14 II th, 2730 Herlev
- Borg, Tore, Seljeveien 14, 3150 Tolvsrød, Norge
- Bossen, Elisabeth, Lundtoftegade 81, 12 tv., 2200 Kbh. N.
- Bovbjerg, Anne Kirstine, Fårtoft, 7950 Erslev, Mors
- Brandt, Andrea Kristiane, Vuggestuen »Nuka«, 3911 Holsteinsborg, Grønland
- Bukowska, Elzbieta, Jægersborggade 42, V, 2200 Kbh. N. (Polen)
- Caspersen, Janne Birgitte, Søborg Torv 8, 811 ITM, 2860 Søborg
- Chang, Hsien-Yi, Frankrigsg.koll. vær. 910, 2300 Kbh. S. (Tientsin, Kina)
- Chang, Jung-Li, Frankrigsg.koll. vær 913, 2300 Kbh. S. (Tientsin, Kina)
- Christensen, Inge-Lise, »Nygård«, Øve-

Elevliste

- rupvej 6, 3230 Græsted
Christensen, Marianne Sten. Rørsangervej 18, 2600 Glostrup
Christensen, Per, Frihedsvej 5, 9500 Høbro
Christensen, Per Høyer, Skovlyparken 16, 2840 Holte
Cipriano, Celeste, Nybøl Allé 3, 2770 Kastrup.(USA)
Dam, Lene, Jelling Mølle, 7300 Jelling
Denis, Almagno R.R., c/o Inge Gutierrez, Platanvej 6, III, 1810 Gbh. V (Chile)
Dræger, Mikael, Vibevangenget 129, 2880 Bagsværd
Ebbesen, Ingrid, Rådmandsgade 40 C, lejl. 146^a, 2200 Kbh. N.
Eliassen, Ana Johanne, Frederiksenvej 10, 3961 Umanak, Grønland
Feilberg, Charlotte, Rosengården 9, 1174 Kbh. K.
Francker, Søren, Stationsvej 16, 3650 Ølstykke
Frølund, Lone, Helsingørsvej 8, 3480 Fredensborg
Gustavsen, Marjanne Ella, Århusgade 85, 2100 Kbh. Ø
Grønvold, Ole, E. Johansenvej 417 A, 3961 Umanak, Grønland
Hamed, Osama, Høje Gladsaxe 122 I tv., 2860 Søborg (Ægypten)
Hansen, Børge, Højagervej 3, Karlstrup, 2690 Karlslunde
Hansen, Marianne Harmundal, Hammeldrupgården, 4200 Slagelse
Hansson, Klaus Henrik Dahl, Nørrevej 13 A, Snogebæk, 3730 Nexø
Hartelius, Maude, Skårsgatan 17, 41269 Goteborg, Sverige
Helle-Bro, Vibeke, Rymarksvej 1, 2900 Hellerup
Henriksen, Susanne, Bagergade 76 II tv., 5700 Svendborg
Henriksen, Tove Rygaard, Brandholmsalle 5 A III, 2610 Rødovre
Hertz, Anne Marie, Sandagervej 10, Uds-holt, 3230 Græsted
Hessel, Tove, Jægervang 37, 3460 Birkerød
Holm, Birgitte, Lyngbygårdsvej 106 II, 2800 Kgs. Lyngby
Holm, Kim, Kirkeværløsevej 44 A, 3500 Værløse
Hy, Vong Chuk Chwor, Nørrebrogade 9, 3.bygn. 3.sal, nr. 41, 2200 Kbh. N.
(Cambodia)
Høxbroe, Lis, Voldparken 28, 2700 Brønshøj
Jacobsen, Peter B., Østergården 32 I, 2670 Greve Strand
Janik, Jeanette, Kampervænget 18, Skelstrup, 4930 Maribo
Jensen, Anja Birgit, Gammel Kongevej 36 F 4 tv., 1610 Kbh. V
Jensen, Anton Rosenberg, Bøgely 17, 6100 Haderslev
Jensen, Bjarne Gammelgård, Frydsbrøndvej 17, 7900 Nykøbing Mors
Jensen, Claus Otbo, Åvej 7, Himmelev, 4000 Roskilde
Jensen, Eva, Kongedammen 44, 3000 Helsingør
Jensen, Gert, Otto Skousvej 7, 6000 Kolding
Jensen, Karin Steen, Lyngbygårdsvej 3 A II th., 2800 Lyngby
Jensen, Laila Birgitte, Nørgårdsvej 13 st., 2800 Lyngby
Jensen, Lotte Koksby, Tagensvej 96 I. th., 2200 Kbh. N.
Jensen, Pia Nina, Valby Langgade 133 II tv., 2500 Valby
Jensen, Svend, Tranevej 3, 2970 Hørsholm
Jensen, Ulla, Anemonevej 24, 7200 Grindsted
Jepsen, Grethe, Brogården 9, 7599 Holstebro
Jουλ, Annesofie, Kallehavegård, Kellerød, 4250 Fuglebjerg
Jul-Petersen, Niels-Ulrik, Skullerupholm, 4300 Hvalsø
Jørgensen, Nina, Eginggade 14, 3700 Rønne
Klidsgård, Lazzi, Tinggårdsvej 6, 5700 Svendborg
Knudsen, Anne Birk, Køng Møllevej 20, 4750 Lyngby
Kristensen, Kirsten V. O., Spurvevej 22, 3200 Helsingør
Kristinsson, Halldor, Birkimel 10 B, Reykjavik, Island
Kronholm, Claes, Strandvejen 356, 3060 Espergærde
Larsen, Anna Marg. Bach, Løkkegade 2, Kaas, 9440 Åbybro
Larsen, Claus Brolund, Borkenvænget 9, 5493 Søhus
Larsen, Kristian Greby, Maglegårds Alle 32, 2860 Søborg

Elevliste

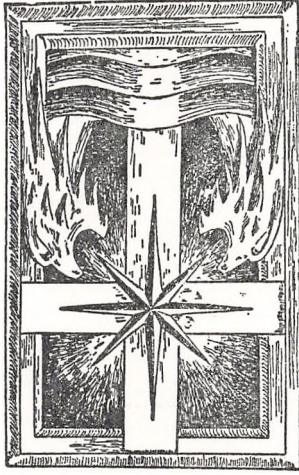
- Larsen, Nina Rehmi, Buddinge Hovedgade 173, 2860 Søborg
Laursen, Jette, Stationsvej 1, 3380 Dyssekilde
Laustsen, Aksel, Grøfte, 4180 Sorø
Lucero, Alicia Bertila Ceballos, Schachsgade 3 A st. tv., 1365 Kbh. K (Chile)
Lyngø, Else Juliane, Kollegiet, Box 22, 3911 Holsteinsborg, Grønland
Mathiesen, Jan, Pedersborgvej 30, 2630 Tåstrup
Matthiasson, Ørlygur, Voldumvej 31 st. th., 2610 Rødovre
Mazur, Jan, Nyrnberggade 6 4.tv., 2300 Kbh. S. (Polen)
Mazur, Janina, Nyrnberggade 6 4. tv., 2300 Kbh. S. (Polen)
Melchiorsen, Finn, Maglegårdsvej 8 B 419, 4000 Roskilde
Mouritzen, Søren, Nyvej 27, 2620 Albertslund
Mogensen, Anette, Stefansgade 3 IV tv., 2200 Kbh. N
Møller, Niels Hans, c/o Elo Borch, Drengekollegiet, Seminarieskolen, 3900 Godthåb, Grønland
Mähr, Marianne, Nymose Huse nr. 30, 2820 Gentofte
Nielsen, Dorte Østergård, Bagergade 5, 5700 Svendborg
Nielsen, Palle Bo, Elmevej 5, 4330 Hvalsø
Nielsen, Susan Planch, Hjulmagerstien 8 st., 2300 Kbh. S.
Nielsen, Susanne, Holgersdal, 8620 Kjellerup
Nielsen, Torben, Parkvej 3, 4000 Roskilde
Nordvik, Anne Grethe, Roald Amundsensgt. 18, 8600 Mo i Rana, Norge
Olesen, Per Abildgård, Granbakken 53, 3400 Hillerød
Ottosen, Kate Pugé, Præstegården, 3320 Skævinge
Pedersen, Claus Pilgaard, Henrik Cavlings Allé 9, 2610 Rødovre
Pedersen, Lissy, Frederiksborgvej 35, 3200 Helsingø
Pedersen, Keld A. Midtgård, Husumvej 129 st.tv., 2700 Brønshøj
Pedersen, Kjeld Espe, Stenløsebo 4, 3660 Stenløse
Petersen, Johanne, Blok 9, 108, 3900 Godthåb, Grønland
Petersen, Vibeke Ploug, Rojumvej 63, 6400 Sønderborg
Petrossian, Kirsten, Lipkesgade 26 I, 2100 Kbh. Ø (Grønland)
Piil Kaj, Moseby, 4871 Horbelev
Quist, Brian, Ålholmvej 47, 2500 Valby
Rasmussen, Ann, Tingvænget 6, 2750 Ballerup
Rasmussen, Merete Hjorth, Helsingevej 50 B, 2830 Virum
Rasmussen, Niels Bruun, Toftebovej, Esbønderup, 3230 Græsted
Rasmussen, Steen, Kildevejen 198, Holløse, 3210 Vejby
Reynagard, Celinda, Vojensvej 38, 2610 Rødovre
Rosing, Helena, 3900 Godthåb, Grønland
Seiler, Dennis Joe, Hv. Enghavevej 16 I, 2650 Hvidovre
Simonsen, Astrid, Troldeposeled 1, 5591 Gelsted, Fyn
Skov, Finn S., Malmøgade 7, 8000 Århus C.
Slyngborg, Søren, Sydkærvej 74, 2650 Hvidovre
Smith, Margaret Julia, 18, Gorsej Brow, Romley, England
Stern, Linda, 1693 E. 49th str. Brooklyn NY 11234, USA
Sørensen, Bodil Lund, Nørrekær 16 II tv., 2610 Rødovre
Thomsen, Peter Skovgård, Bangsbovej 3, 9200 Skalborg
Theisen, Johnny, Overgaden oven Vandet 4 II tv., 1415 Kbh. K.
Thueslev, Gertrud, Ryvangs Allé 78 I, 2900 Hellerup
Toft, Per, Harrested, 4200 Slagelse
Uribe, Maria Elsa, Øresundskollegiet, vær. 501, blok B. 2300 Kbh. (Chile)
Vaughn, D. Polly, Kongevejen 189, 2840 Holte (USA)
Wabø, Bjørn, Persaunet, hus 40., 7000 Trondheim, Norge
Walther, Erik, Badensgade 8, 2300 Kbh. S.
Åkirke, Marianne Alfelt, Åkirkevej 1, 3220 Tisvilde
Østergård, Jytte Kærlund, Dyrehovedgård-salle 13, 4220 Korsør
Lærerstuderende i praktik (6/1-28/2 75)
Michael Vind Hansen
Lisbeth Johansen
Kate Rasmussen

Efterårsskolen 1975

- Abolla, Jeffrey Kilenga, Jægersborggade 20 V, 2200 Kbh. N. (Uganda)
- Alsing, Rikke, »Rødbjergshavn«, 5932 Humble
- Andersen, Birger Daugård, Rødkælkevej 270, 2600 Glostrup
- Andersen, Niels, Nyvej 11, 3320 Skævinge
- Andersen, Svend, Møllevej 2, Ubby, 4490 Jerslev
- Aquiles, Boglio, Sofiegården, lejl. 70, 1420 Kbh. K (Chile)
- Balsby, Gitte Saugbjerg, Jernbanevej 3, 7752 Snedsted
- Barratt, Stephen John, Backersvej 181, 2300 Kbh. S. (England)
- Bodenhoff, Maria, Jægersborg Allé 116, 2920 Charlottenlund
- Brandt, Andreas, Holten Møllersvej 148 B, 3953 Godhavn (Grønland)
- Brohammer, Henrik Chr., Uplandsgade 24 V, 2300 Kbh. S.
- Carlsson, Birgitte M., Nøddetsbjerggård, St. Havelse, 3310 Ølsted
- Christensen, Kjeld, Nauerbjerg 7 A, 4660 St. Heddinge
- Christiansen, Hans-Carl, Kælderbjergvej 34, 3210 Vejby
- Christiansen, Tom, Rørmosevej 23, Tulstrup, 3400 Hillerød
- Christiansen, Yvonne, Strøbyholm 58, 2650 Hvidovre
- Einarsson, Thorir, Fannstadabakki, Vestur-Hunavatnssýslu, Island
- Frandsen, Dorthe B., Storegade 22, 4780 Stege
- Gissel, Pernille, Frøsløvvej 13, 4660 St. Heddinge
- Gjesing, Preben Ejvind, Harløsevej 55, 3400 Hillerød
- Glahn, Maria, Baunegårdsvej 77, 2900 Hellerup
- Gonzales, Alfredo Lee, Sjælør Boulev. 131 st.th., 2500 Valby (Chile)
- Hansen, Carsten, Ibsvej 146, 2880 Bagsværd
- Hansen, Jørgen, Syrenvej 8, 4990 Saxkøbing
- Hansen, Jørgen, Tudskærvej 12, 2720 Vanløse
- Hansen, Lone Mørk, Lundemosevej 49, 5310 Seden
- Hansen, Nynne, Kobbelvej 7, 4780 Stege
- Hansen, Susanne, Islandshøjparken 45, 2990 Nivå
- Hansen, Wiggo Erling, Birkevang 31, Fløng, 2640 Hedehusene
- Harder, Joan, I.G. Smithsalle 1, 2650 Hvidovre
- Hegelund, Ane-Sofie, Blok X nr. 405, 3940 Frederikshåb, Grønland
- Heilmann, Flora, Inspektørbakken 416, 3900 Godthåb, Grønland
- Heinel, Kirsten Vibeke, Brønshøjvej 59, 2700 Brønshøj
- Hermann, Charlotte, Hvidegårdsparken 54, 2800 Lyngby
- Iversen, Henriette, Messinavej 14 I tv., 2300 Kbh. S
- Iversen, Kristian, Impgårdvej 13, 8620 Kjellerup
- Jacobsen, Marnar, 3880 Hvalba, Tvøroyri, Færøerne
- Jakobsen, Emilie, Blok P nr. 420, 3900 Godthåb Grønland
- Jensen, Gordon Linger, Damparken 36 st.tv., 2610 Rødovre
- Jensen, Hans Emil Eiberg, Aldershvile Allé 1, 2942 Skodsborg
- Jensen, Trine Hald, Fagerhøjvænge 14, 2950 Vedbæk
- Johansen, Bente, Rødkælkevej 362, 2600 Glostrup
- Johansen, Geir, Bromstadveien 34, 7000 Trondheim, Norge
- Johansen, Johnny Erik, Messinavej 18 I tv., 2300 Kbh. S
- Jonsen, Bente, Hareskovvej 67, 2700 Brønshøj
- Jørgensen, Lisbeth, Ålbrosvinget 24, 2730 Herlev
- Jørgensen, Nuka, Blok 8, nr. 208, 3900 Godthåb, Grønland
- Jørgensen, Susanne H., Longvej 4, Drosselbjerg, 4200 Slagelse
- Kaptain, Solveig, Skovfogedengen 28 I, 3300 Frederiksværk
- Kjærgård, Majbrit Birkebæk, Tulstrupvej 7, 3230 Græsted
- Kloch, Rikke, Egevangsvej 4, 3060 Espergærde
- Knudsen, Per, Lindevej 6, 8800 Viborg

Eleverliste

- Koch, Ingrid, Østervoldgade 10, 3700 Rønne
Kofoed, Helga, Tjørnevej 12 II, 3450 Allerød
Kristiansen, Winni Roager, Rønnebærvej 3, 3600 Frederikssund
Krøll, Kim, Rådvalsvej 28, 2400 Kbh. NV
Kuwahara, Hiroyuki, 25-19 Otamachi Fuku-
shima, City 960, Japan
Larsen, Anette, Valby Tingsted 5 st. th.,
2500 Valby
Lucero, Alicia Saavedra, Schachsgade 3 A
st. tv., 1365 Kbh. K (Chile)
Lyngé, Amalie, Blok 2, nr. 107, 3900
Godthåb, Grønland
Lyngé, Haldora, Blok R. nr. 111, 3900
Godthåb, Grønland
Malmgren, Per Arne, Strandvejen 57,
Munkerup, 3120 Dronningmølle
Mathiassen, Naujartik, 3913 Angmagssa-
lik, Grønland
Melgaard, Hans, Marienlystvej 31, 8600
Silkeborg
Meyer, Ruth, Biskop Monradsvej 7, 2830
Virum
Mourier-Wieluch, Eliza J., Vestervang 34
B II, 2500 Valby
Munkholm, Hanne, Ålholmparken 10, vej
nr. 6, 3400 Hillerød
Nielsen, Anne Sadolin, Bellmansgade 18
II, 2100 Kbh. Ø
Nielsen, Finn, Ydervang 11, 3460 Birkerød
Nielsen, Jens Husted, Solsortvang 5, 3450
Allerød
Nielsen, Lis Heding, Sønderstrandvej 70,
4400 Kalundborg
Nielsen, Peter Pinstrup, Ellidshøj Banevej
30, 9530 Støvring
Nilsen, Karin E., c/o Hansen, Nernesv. 28,
8000 Bodø Norge
Olsen, Jonas, Julianap Avquserna 031
3950 Egedesminde (Grønland)
Pedersen, Lars Ole, Korsørvejen 17, 4250
Fuglebjerg
Pedersen, Peder, Byskov, 4863 Eskildstrup
Pedersen, Ruth, Hostrupvej 22, 3400 Hil-
lerød
Pena, Sergio Diaz, Kisumparken 70 II th.,
2660 Brøndby Strand (Chile)
Petersen, Birgit Marie, Ndr. Banevej 1,
3400 Hillerød
Petersen, Linda, Jespervej 82, 3400 Hille-
rød
Petersen, Marianne Bendix, Fyrrevejen 64,
2850 Nærum
Pilsgård, Susanne, Trunnevangen 12 I,
2920 Charlottenlund
Povlsen, Anne Lise, Enghavegårdsvej 27,
Nr. Herlev, 3340 Brødskov
Rasmussen, Ronald, Klokkerfaldet 21,
Hasle, 8210 Århus
Rosenlund, Nina, Gildbrovej 23, 2635 Is-
høj
Salemonsson, Jette, Jægergangen 51, 2880
Bagsværd
Sayed, Mahbub Zaman, Grønjordskolle-
giet vær. 4702, 2300 Kbh. S (Bangla-
desh)
Schnipper, Gunnar, Råbjerg Allé 3, 2770
Kastrup
Simonsen, Tommy, Toften 3, 6690 Gør-
ding
Skifte, Else, Imekvej 338, 3912 Sukkertop-
pen, Grønland
Skaarup, Henrik Jørn, Nordtoften 76, 3520
Farum
Steenholdt, Martha, Blok 6 nr. 101, 3900
Godthåb, Grønland
Stentebjerg-Olesen, Jørgen, Kartoffe By-
vej 16, 4990 Saxkøbing
Sørensen, Annie, Skovsbovej 26, 4571
Grevinge
Sørensen, Birgitte, Vestervang 5, Kraghe-
de, 4800 Nykøbing F
Sørensen, Thomas Martin B., Brøndbyø-
ster Torv 32 IV tv., 2650 Hvidovre
Tarkiainen, Eila Sinikka, Gulsurvevej 8,
3400 Hillerød
Thomsen, Sigrid Pinstrup, »Lyngsø Over-
gård«, 9240 Nibe
Warming, Lisbeth, Thomashus Kro, 6100
Haderslev
Zaeb, Ourang, Østergården 28 II tv., 2670
Greve Strand (Pakistan)
Zerweck, Carolyn, 4106 Fountain Gr. La-
fayette Hill, Penns. 19444 USA

BILLEDERNE

Årsskriftets omslag er form-
 givet af Viggo Naae; vignet-
 terne er af Niels Skovgaard
 og C. P. O. Christiansen. Træ-
 snit s. 6: Celso Malentina,
 Peru. Træsnit s. 9: Virgilio
 Chuinta, Peru. Tegningerne
 s. 17 og s. 22 er af Hans Teg-
 ner og af Marie Brande. Træ-
 snit s. 25 og s. 68 af Emil Pe-
 tersen. Tegning s. 30 af Niels
 Skovgaard. Rodin: Grubleren
 s. 35. Foto s. 47 af Ørlygus
 Mathiasen, s. 50 af Erik Pe-
 tersen, og s. 60 og 62 af Per
 Allan. Skovduerne s. 65 er af
 Bjarne Nielsen. Foto s. 74 er
 af Sv. Erik Bjerre og s. 76
 af Bent Jakobsen.